

אסופה 2012^ד

מיצירות תלמידי התוכנית לכתיבה יוצרת
בחוג לספרות עברית והשוואתית באוניברסיטת חיפה

אסופה 2012

מיצירות תלמידי התכנית לכתיבה יוצרת
החוג לספרות עברית והשוואתית
אוניברסיטת חיפה

המערכת

תלמידי התכנית לכתיבה יוצרת:

אורלי ברקן

רוני בר-גיל

חיה גלמן-נוימן

עיצוב עטיפה: שירה טוביאלק

איורי העטיפה: שקד שפירא

ייעוץ

מורי התכנית לכתיבה יוצרת:

הסופרת פרופ' רוגית מטלון

המשורר פרופ' רפי וייכרט

יוני 2012 – סיוון תשע"ב

צוות מורי התכנית לכתובה יוצרת בחוג לספרות עברית והשוואתית

פרופ' גבריאלי צורן, ראש החוג לספרות עברית והשוואתית, מנחה סדנת התרגום

פרופ' רונית מטלון, ראש התכנית לכתובה יוצרת, מנחה בסדנאות הפרוזה

פרופ' רפי וייכרט – סדנאות שירה

ד"ר ישראל המאירי – סדנת דרמה

ד"ר רחל צורן – סדנת אינטרוספקציה של תהליכי כתיבה וקריאה

מר יובל שמעוני – סדנה בעריכת פרוזה

תודה לכולכם!

הכותבים:

אורי יהל ז"ל • אורית פראג • אורלי ברקן • אלה מאיר
אמיר ארנון • אסף הרי • גילת ברב • גל אלגר • דוד אפנר
דניאלה מבור • הודיה בונן-אלק • חיה גלמן-נוימן
יהודית לוי • יסמין אלעד • לימור פאר-רזניק • נגה וייס
נירית רוזנבלום • סיגלית הופרט-שגב • עינת אור
רחל הרץ • רוני בר-גיל • רונית מוסקונה
שקד שפירא • שרון שפירא

דבר ראש התכנית

אסופה זו - של סיפורים, שירים, דברי ביקורת וקטעי דרמה - היא רובה ככולה, פרי עטם של התלמידים בתכנית לכתיבה יוצרת, בחוג לספרות עברית והשוואתית, כאן, באוניברסיטת חיפה.

עבורנו, המורים והמנחים בתכנית לכתיבה, הטקסטים המופיעים כאן, עומדים מצד אחד לעצמם, כמו שראוי שיהיו, ומצד שני, אינם עומדים לגמרי לעצמם. מן הנמנע שיעמדו לגמרי לעצמם: פרוצים ממשיים ובני אדם ממשיים עומדים מאחוריהם, תקוות, שאיפות, מפחי נפש ונסיונות חוזרים ונשנים משתרגים מהם, גישושי דרך, התלבטויות, מאמצים, אומץ לב, רפיון ידיים, הישגים ותודעה של דרך שנעשתה, מקופלים בהם.

הסתכלות רבת רבדים זו על הטקסטים משותפת, כך נדמה, למורים ולכותבים כאחת, והיא שנותנת פשר יותר מפורט ומדוייק למילה "הקשר". ההקשר שבתוכו ומכוחו מתהווה המילה הכתובה.

אין ספרות שנוצרת מחוץ להקשר של זמן, מקום, תרבות, חברה, פסיכולוגיה והיסטוריה. אם ניתן לנסח עקרון אחד, מהותי, שעומד בבסיסה של התכנית לכתיבה יוצרת, הלוא הוא זה: לפרוש בפני הכותבים והלומדים בתכנית זו את ההקשר, ולהעיר בהם את תודעת ההקשר שבתוכו נכתבים דבריהם שלהם. להצביע על הזיקה העמוקה בין האני הכותב, יהא אשר יהא, לבין הקשרו הלשוני תרבותי.

אותה דרך שדובר בה, ושאותה חצו ועדיין חוצים המשתתפים באסופה זו, מעידה על התעוררותו של אותו הקשר בתודעת הכותבים ובטקסטים שלהם. הסיפורים, השירים וקטעי הדרמה כאן, מדברים, כמדומה, מליבן של ההתעוררות וההתהוות, מלב ליבה של הדרך.

הצורך בהופעתם של הדברים בדפוס, באסופה זו, הוא עדות מסוימת ומרגשת לכך שלא תם עידן הדפוס והספר בתרבות וירטואלית זו שבה אנו חיים. עדיין יש משמעות רבה לדף המודפס, למילים הכתובות על נייר, לכריכה ולעיצוב הגרפי, לאובייקט החומרי הזה ששמו "ספר". טוב ומשמח שכך.

תודה גדולה לחברי מערכת האסופה, רוני, אורלי וחייה, שחשבו, קיבצו, עמלו וטרחו על אסופה זו, ולרפי, שתרם מזמנו, ממרצו, מכשרונו ומנסיונו הרב להוצאתה לאור של האסופה.

***

אסופה זו ושנת לימודים זו שתמה, עומדות בסימנו של היעדר גדול. היעדרו של אורי יהל, תלמיד התכנית, שהלך לעולמו בראשית שנת הלימודים. אילו נדרש אורי לערוך את דבריי, מן הסתם היה מחליף את הצירוף הלשוני "הלך לעולמו", במילה "מת". פשוט "מת". ואמנם אורי מת ממחלה נוראה שבמאבקו איתה חזינו בעצמנו, מוריו וחבריו. כל מה שהיה באורי - חריפות שכל בלתי רגילה, הומור שחור ובלתי שחור,

אומץ לב, יושר, תחושת צדק וכשרון המצאה – היה במאבק זה שניהל במחלה. בקריאת התגר שלו על המוות ועל הרוע המסומן במחלה. לא פעם, כשהייתי עדה לנחישות המדהימה שלו ולגבורה שבה נשא את סיבלו ופצעיו, דימיתי בליבי שזה עתה חזר מקטטת רחוב עצומה עם עשרים בריונים חמושים בסכינים. וקרא עליהם תגר. כאילו לא רק על עצמו ועל גופו נלחם, אלא למען עיקרון, גדול ממנו. ועיקרון זה היה כמדומה הצדק וחיוניות החיים. הצדק שעומד לצד חיוניות החיים. הכתיבה והלימודים בתכנית הכתיבה, היו עבורו גם אמצעי כנגד הרוע והמחלה, וגם ביטוי של אותו עיקרון של חיוניות החיים שנלחם עליו. במלחמה זו שניהל בשנת חייו האחרונה, לא היה גרם אחד של רחמים עצמיים, סנטימנטליות, או היאטמות לזולת. להיפך. הסתכלתי בסקרנות, באהבה וביראת כבוד על איזשהו מופת אנושי שהקרינו נוכחותו ודרכו של אורי: כיצד הסבל ותודעת המוות עשויים לדייק את נפש האדם, כיצד הם עשויים דווקא לפעור אותו ליפה ולאנושי, כיצד הן מעניקות לו צלילות מוסרית ורגשית. אורי יחסר לי מאד. הוא חסר.

רונית מטלון

דבר העורכים

האסופה היא בראש וראשונה מפגש. מפגש המזמן חוויה אנושית מרתקת.

היתה לנו הזכות לפגוש מגוון רחב של סגנונות, צבעים, טעמים ולצאת קצת מהמטבח המוכר של הבית.

חוש הטעם נפתח, בעקבותיו גם שאר החושים, ומצאנו את עצמנו בחנות של ממתקים. ההיצע היה רב ותמיד שיקף את תשוקת הכתיבה ובצדה גם את ההיסוס, את סימני השאלה, ולעתים גם את החשש מחשיפה ומפרסום.

ניסינו להיות קשובים לקולות השונים ולתת להם ביטוי בבחירות שנעשו.

האתגר שעמד בפנינו לא היה פשוט. במהלך הדרך התנהלנו על הרצף המורכב שבין הזכות לגעת בחומר האישי של כל אחד לבין כובד האחריות שבבחירה. כל טקסט זימן לנו אינטראקציה לא רק עם תכניו אלא גם עם הכותבים. כל אחד מהכותבים אפשר לנו הצצה אל המגירות, אל שולחן הכתיבה, אל עולם התוכן האישי שלו.

את האסופה פותחות שתי יצירות של חברנו אורי יהל ז"ל. אורי היה תלמיד התכנית בשנת הלימודים הקודמת ובנובמבר האחרון התבשרנו על מותו. הטקסטים נבחרו על-ידי המשפחה וכך תזכו אתם הקוראים לטעום מקולו המיוחד של אורי.

אנו מודים לכל מי שסייע להפקת אסופה זו ובעיקר לכם שכתבתם, שהעזתם, ששלחתם את יצירותיכם ונתתם אמונכם בנו, חבריכם לתכנית.

שלכם,

אורלי ברקן

חיה גלמן

רוני בר-גיל

רשמים

לזכרו של אורי יהל ז"ל

את אורי הכרתי זמן קצר, קצר מדי. אבל היכרות זו היתה מסוג ההיכרויות שהתשתית שלהן היתה מונחת שם קודם, קיצרה והאיצה את הדרך. זה המקום שממנו צומחות המילים כאן, בניסיון החלקי הזה לרשום מעט את דמותו.

הכרנו בשני מסלולים, לא בלתי נפרדים. האחד, דרך הטקסטים בסדנת הפרווה והשני, כל מה שביניהם, עליהם ובעקבותיהם.

זו נקודת המבט שלו, המיוחדת, שעומדת מול עיניי כשאני זוכרת אותו. נקודת מבט בוגרת וילדית, אופטימית ומציאותית גם יחד. והוא בדרכו הכיל את שני הקצוות גם יחד, בשלמות, באהבה, בביטחון.

על עצמו הוא כתב בספרו "רשמים - רישומים":

"אז ככה... בבוקר אני מחייך, בצהריים מהרהר ובערב הולך לישון עטוף בתכריכים. ולא קר לך?" הוא שואל את עצמו ועונה: "אני משתמש בתכריכי חורף, עם פלנל מבפנים..."

זהו, שלא היה קל להתמודד עם הציניות הזו. אבל מרגע שחלפת על פניה ויכולת להיישיר מבט, התקיים שם שיח. ובשיח הזה היתה הרבה אהבת אדם, ואופטימיות והוקרת הפשטות של היום-יום. וזה היה משכנע.

אורי הנכיח בתוך השיחה כמעט מן הרגע הראשון את דבר קיומה של מחלתו ושל האיום שגלום בה. הוא דיבר איתי על "לכתוב כל יום את הסיפור שלך מחדש". דרכו ואיתו היתה לכך כל כך הרבה משמעות, כל כך הרבה משקל.

דיברנו על כך הרבה. הוא הזמין לזה ולמעשה אפשר לדבר איתו על כך גם היום דרך ספרו 'רשמים-רישומים' שהוא לטעמי כמו ארוחה טובה שאורי טרח והכין כדי שהטעמים ישארו ואפשר יהיה להתענג גם אחרי מסתיימת. להתענג על נקודת המבט, העסיסיות שבציניות, המקוריות, הדרך.

ככל שהספיקה לו נשימתו, הוא כתב. כתב כדי לחיות. האמין בכל מאודו שזה ספר הביכורים ואחריו יבוא עוד. כך כתב על עטיפתו הפנימית של הספר.

אני מאמינה שהכתיבה היטיבה לא רק איתו, אלא גם עם אוהביו ומוקיריו שהיו סביבו כל העת.

בפעם האחרונה שראיתי אותו הוא היה חלש וחיוור, אחרי אשפוז ארוך בבית החולים. "איכילובאי" הוא הציג לי את עצמו. נעים מאוד. ביקרתי אז בביתו, ישבנו סמוך לבריכת הנופרים שבנה בחצר והוא דיבר על

שנת הלימודים הבאה. אילו קורסים כדאי לבחור, התייעצנו, ואולי להוריד קצת בכמות ובקצב.

חשבתי אז שעם כוחות כאלה, כשמסתכלים קדימה, אפשר לנצח את הכל.

אורי נפטר ב- 9.11.2011

אורלי ברקן

אורי יהל

גיאומורפולוגיה סוחטת חיים משכבות דוממות של אבנים
בכלל, שכבות כמו בקומפוסטר עם מנואלה נידונות לשכיבה
אני יכול להניח גופי ולשקוע, או רקב או מאובן.

בעיקר חורים. רוחות של אבן תלויות ליבוש, רוקדות
טיפה שנוזלת רוקמת שכבות של חיים, חלומות על חלונות
תחשבו לבד, איך שעולים ויורדים בחיים, שוכבים בקומפוסטר
ושוקעים.

גם בחוץ וגם בפנים, זרזיפים של חיים משייטים ונעצרים
כמובן יש כאן שאלה של מינונים, של חיים רפואיים. כמה שצריכים
אבל כמו שאמרתי, בגלל השכבות אין זרימות.

ממש פואמה פדגוגית צרופה באבני חן, כאילו חיים
גם קרניים מבקיעות שמים קודרים, לא מגיעות למחוז חפצן
אבל אני כותב מתוך ידיעה שכשהזמן יגיע, הכל יסתדר
בשכבות

עוגות עוגות מסתדרות ופניהן מחלון הראווה החוצה והלאה
חיים עטופים במרציפנים, תואמים, עוברים ושבים, מגיעים לא מגיעים
והכל מסודר בסך – סך הכל של דברים

מול חלון, חוץ מול פנים, ניקח את הפנים ונוציא חיים
קיימות אקזיסטנציאלית זועפת, יש מחשבה ארוגה
זרימה לתוך מסע, יוצא מהשכבות, מזרקה של ניצוצות

בריאה יש כזו, חולצת שד, תיקח

מסע בין תחנות

כשיוצאים מהדלת יש שביל בטון מפוספס מלא אבני חצץ שקועות. לא נעים עם רגליים יחפות. לצדו האחד, בריכת נופרים שעכשיו היא בשיא פריחתה, מלווה ברחש של מי מפל נופלים, והיא כולה כזו אגסית וסגורה ברצועת בטון אפור סביבה. ומצדו השני של השביל, פריחת שיחים ריחנית מלווה בצבעי לבן וורוד. שביל שמרחיב את הנשמה. גם בצאתך וגם בבואך וגם בעזבך. משם לשער הכניסה, לבן חצי עגול ונמוך, שמתוחם משני צידיו בקיר אבנים, סוג של ירושלמיות. ככה אני נכנס ויוצא ועוזב, בא והולך. לגמרי הולך. ועכשיו גם כותב על הקטע הקצר בן עשרה מטרים בלבד שמוביל משער הכניסה לחצר ועד לדלת התכלת שחוסמת את הכניסה לבית. יש חוץ ויש פנים, כמו גם של המחשבות שלי. הקטע הקצר הזה מוביל את ומוביל מ- וכל פעם שאני משתמש בו חשוב שאהיה מודע – האם ביציאתי אני מוכן לקראת הבאות בעולם? או עם כניסתי לביתי אהיה עצמי. אומרים "ביתו של אדם הוא מבצרו", אבל שלי פתוח לכל הרוחות. אז זה השביל שכמה שהוא קצר, מתברר שיש לו אורך הנשימה משלו.

יצאתי לשביל הכורכר ופניתי לחורשת האקליפטוסים, שהיא ה"יער" שלנו, כולל האלונים הנישאים שנושקים לגג הרעפים. שמאלה משם זה רחוב דגניה, שמוביל בבטחה, אם פונים בו מזרחה, עד לבית הקברות בעין עירון. לאורך שביל הכורכר הפונה לרחוב דגניה, מזדקרים להם שני עצי דקל תמרים עם כפות שחלקן יבשות ומרשרשות כל אימת שהיונים חוסות בצילן ובתוכן, וחלקן העליון ירוק עד שיגיע תורן להתייבש. בהמשך השביל, חמישה עצי זית נושאי פירות שחורים שאני אוהב לצבוט את פריים עד לכדי נזילת שמן הזית לכף ידי השקערורית ומשם ללשוני ואחר כך לטעם הקהה שיציף את גרוני ונחיריי. הטעם של האדמה, ריח של חיים פשוטים, טבולים בשמן זית, גם בלי פיתה, זעתר ולבנה, למרות שבמקרה הזה זה מומלץ.

אם מסתכלים ממש במרחק הנכון, רואים למה עץ הזית הוא כזה סמל לשורשיות כל כך עמוקה. גזעו היציב יושב על פני הקרקע וכולו אומר נוכחות. הוא מכוסה בקליפות חומות-שחורות, אבל לא כקטע אחד יחיד. מענפיו ועד לחלקו התחתון של הגזע עץ הזית מחורץ לכל אורכו. קליפות ארוכות, קליפות רחבות, קליפות מהודקות וקליפות רופפות, שמעליהן ענפים רבי עלים, סוככים, המאפשרים לקרני השמש לחדור מבעד להן. כשמתבוננים במרחק הנכון בשורת עצי הזית על השביל לרחוב דגניה, רוצים להצמיח שורשים ולהתחבר אליהם באופן תת קרקעי. מכאן, אתם מבינים שהיציאה מהבית טומנת בחובה חיים. אני פונה מזרחה, לאיפה שהחיים מסתיימים, ובוחר לצעוד לאורך כביש האספלט השחור והמתעקל, עד לפתחו של בית הקברות שלמול המושב השיתופי עין-עירון. בית הקברות באמצע החיים לא מוסתר, מזמין. שרק לא יתמלא. הקצב הנוכחי למען האמת מדאיג אותי.

פניתי מעם הזיתים, שהפעם מגוון העלים האפורים גבר על הירוקים, ועליתי על הכביש שמאלה, כשמשני צדיו בתי מגורים רגילים. עם עצי פירות בכניסה, כלניות שפורחות בעונתן ופסלים של גמדים לאורך שביל הכניסה, אולי כדי שבעלי הבית ירגישו גבוהים ואולי בגלל מצב הרוח העליז שצחוקם המפוסל גורם לאנשים החיים והעוברים דרכם. אצלי אין גמדים. כולם שווים באורכם, ברוחם ובפשטותם.

בפינה בית האנייה. הולכים קצת קדימה בסיבוב החד לכיוון כפר פינס, מול מקבץ בתים מכוער, מה שהיה פעם מטע אבוקדו וכעת עומדת לה שם שכונת הגלריה. לא תמונה ולא הוד ולא הדר. סתם בתים בצבע כהה, כולם אותו דבר. ניכר פה שהקבלן ממקסם את אחוזי הבנייה שלו לרעת התושבים ומקצוע האדריכלות. מול הגלריה, בסיבוב, צמוד למדרכה בצד ימין, בית דו-קומתי שחזותו העגולה רק מחכה למשוטים ארוכים שיצאו מחלונותיו העליונים והתחתונים ושיטו את האנייה לצלילי תזמורתו של פליני. אני מכיר את בעלי הבית. היינו בביתם הקודם שעמד למכירה, אך הוא היה גבב של חדרים חנוקים עם נסיון לבטא משהו תרבותי יותר. המשהו התרבותי היה דווקא בגינה המיוחדת בחוץ. גינה אמיתית של עצי תפוח, תפוז, מנגו ואשכוליות, מוקפים בגפנים ובשיחים פורחים, כשלכל שיח ופרי צלחת משלו, הממולאת בזבל אורגני. לבית האנייה הם הביאו את גינתם הפורחת שממש צמודה לבית על חלקה גדולה ליד הגדר, כך שאפשר לראות הכל. ואני תמיד צופה בה, אוהב את פשטותה, את עושרה וריחותיה. קצת כמו הענק וגנו, אני מתבונן ומתכנן כיצד לפלוש אליה וללכת לאיבוד בצמחייתה הענפה. אולי כך צריך להיראות בית קברות אמיתי, אני מהרהר, וכי למה לא? למה רק מצבות קרות? מי המציא בכלל את הדבר הזה בית קברות? אני יודע למשל שאצל הדרוזים קוברים בחצר של הבית, כחלק מההמשכיות המשפחתית. לנו זה מחזה קשה, להיות קרובים כל כך למתים. אנחנו מעדיפים אותם רחוקים ככל האפשר, ואם אפשר גם, בעיר זרה אחרת.

אני ממשיך הלאה, לאורך כביש האספלט המוביל לארץ החיים, כשמשני צדי הכביש שדות חיטה כבושים, קצורים לקראת חג השבועות. אין מראה יותר מלבב מחבילות חציר סדורות לאורכו ולרוחבו של השטח הפתוח, שמסתיים בשרשרת עצי אלון ירוקים. משחק של צבעים, חום, זהוב, ירוק, מתנה מהטבע, לנו, ההולכים למותנו. וכשחבילות החציר הופכות באחת לחלק מתמונה אמנותית אימפרסיוניסטית. ויש שני סוגי חציר – החבילות המרובעות הגדולות והעגולות, שהן ממש ענקיות. לאחת קווים ישרים עם זוויות של תשעים מעלות. חדה, דוקרת. והשניה כולה שלוש מאות ושישים מעלות של תמימות, שלמות והדר. וכל אחת בדרכה ניצבת במרכזו של השדה, או בפאתו, ויוצרת לעצמה סביבה חיה, עצמאית. ורק אני, שמחבר את כולם לתמונה אחת שלמה, מרגיש שיש פה עולם ומלואו. כל כך חי, כל כך אסתטי, ולבי רחב עליי, ואני מחייך עם עצמי, נושם מלוא ריאותי ואומר – זהו, אני מוכן.

קצת לפני בית הקברות יש פנייה שמאלה למושב עין עירון. בשלט על גבי גבעה מוגבהת מונחות אותיות הברזל, כל אחת במרחק שווה מהשניה, וביניהן שיחים פרחוניים. גם למושב שער כניסה עם שביל כמו אצלי. לכל מקום מוביל שביל, שצריך לעצור בו אצל השער. ואני הולך לפתוח לי את שער הרחמים. עכשיו אני צועד לאיטי, יותר מתבונן. יש עננים קרועים בשמים. הכביש, נדמה לי, הולך ונהיה צר, ואפילו קצת משובש. הבתים שבעין עירון נבלעים בכתמי ירוק. אני עובר את המשתלה עם השם המאוד יצירתי – "משתלת הגננים". בכניסה עציצי ענק, עצי דקל-קוקוס, ערמות של קומפוסט ורק אחר כך החממות של השתילים עצמם. במורד הכביש, אחרי בית הקברות, קצת למטה, יש עוד משתלה – "נירוונה". אליה אני לא אמור להגיע, כי היא כבר אחרי השער של בית הקברות. מסקרן אותי לחשוב מה זה אומר, האם בדרכי האחרונה דווקא לא אגיע לנירוונה? אולי אבקש רק סיבוב לפתחה, ואחר כך לחזור לשער הרחמים. להיקבר בין "הגננים" ל"נירוונה" דווקא נשמע לי סבבה.

זהו. הגענו לסוף הדרך. סופם של חיים שלמים ומשמעותיים. זה הסוף, זה הסוף, ואולי סוף-סוף. אין דרך חזרה. הגופה צריכה להיטמן באדמה. אדמה חולית אדמדמה. רק בבקשה קצת בעדינות, כשמטים את האלונקה באלכסון למטה, לידי של הקברן. אפשר לקבל מכה בראש מהגלטה שיושבת באופן רוחבי ושאחר כך אמורה יחד עם שאר חברותיה לגונן עליי מלמעלה, כששופכים את האדמה והופכים אותי לקבור מתחת לתולית פרחונית. זה הרגע הדרמטי במסע. עד עכשיו זה היה סוג של טיול בטבע. טיול שמלווה בזכרונות של חיים ושנוגע בחיים. כאן הוא היה גר, כאן הוא נהג להלך בינות לבתים, כאן הוא אהב להציץ, זה העץ ששימש כתחנת השתנה קבועה וזו השלולית שמעליה היה מקפץ כל חורף. אבל עכשיו, כל הזכרונות מקובצים בקבר אחד, צר מהכיל. קצת כואב, רגליי מקופלות, גם כאן הקבלן ממקסם את תכניתו האדריכלית. אני לא שומע את הבכי, אני לא שומע את ההספדים, אני גם לא רואה יותר פנים. אני ישן שנת ישרים עד שהרימות יתחילו לכרסם בי. שרשרת של מזון. אם להיות רימה זה בקבר, למרות הגוף המצומק שהפך לקל משקל ביותר, אני מקווה שעוד השארתי דבר מה אכיל.

התולית הגיעה לסוף דרכה, הדברים נאמרו והפרחים פוזרו. שמישהו יצלם לי ויוריד לי למטה.

חיבוקים אחרונים ופרידה. אני נשאר לבד בקבר, כל השאר פונים חזרה, מי ברכב ומי ברגל, לאורכו של כביש האספלט שמצדיו אותם בתים, ומגיעים לנחם דרך שביל הכורכר, שער הברזל הנמוך ושביל הבטון המרוצף בחצץ שקוע. פעם הייתי.

מול

הַלֵּילָה הַזֶּה הִיא עַל בְּרַכֵּי
מוֹל הַחוּמָה
תּוֹ וְתוֹ אֲנִי עוֹבֵר אֶצְלָה
בְּנִדְנוּדֵי תַפְלָה
מִתַּחַת לְשָׁדִיָּה
עוֹרָה שֶׁל מְשִׁי וְקִטִּיפָה.
בְּזֶהב עֵינִיהָ מְנַצְנֶצֶת עִיר צִיּוֹן
וּבְחִיקֵי שֶׁר דְּרָכָה יְהוּדָה
הַלְוִי בְּקִלְיֵל קוֹלָה בְּגֵאוֹן
שְׁכֻרוֹנָה הַזֶּה. הַלֵּילָה
הַזֶּה הִיא עַל בְּרַכֵּי
בְּחֻלּוּמֵי עוֹרָה וְצִנְאוּרָה
אֲנִי זוֹחֵל
בְּמִזְרָח אֱלֹהֵי וְהִיא
לֹא יוֹדַעַת
עַל מָה אֲנִי נוֹגֵעַ
עַל מָה הִיא נוֹגֵה,
הַלֵּילָה הַזֶּה
הִיא נֹדֶה לִי, מִמְרַחֲקֵיהָ, הַלֵּילָה הַזֶּה
כְּכֹל הַלֵּילוֹת

המורא

זאת כבר בקרה
במערה במדבר ועצרה,
היא באה בפתח בעל כרחה
גבה נסמן על הגיר הקר לנית
ומבטה כאז גם עתה
קורע בשריטה
את הדפן הנראית לכאורה.

וזכרונה נצבט. יש לה זכרונות מן המשל. ערפל,
שקודר ומגבן את דמה לאפר ונרעד

היא לא תוכל להתמקד ככה
ולא תלמד מאומה
גם לא תוכל להתרחק לעד
היא תחזור לרטט באימה:
האם המנוחה במהותה מנוחה נכונה
או שהיא מנוחה חיה,
ואף אז היא מטעה מעקרה.

ודפנות הגיר הקרירים
האינם ככל המדבריות
סביב לה? מיבשים
את גרונה בשלשלאות אסירים.
רק להרף נדמה לה,
מול המרחבים הבהירים,
שנתן להסירם במהרה.
והמורא חי וקיים למרות כל מה שאומרים.

אורלי ברקן

אָדוֹן מַרְקוֹ

בְּקִיּוֹסֶק שֶׁל אָדוֹן מַרְקוֹ
שְׁנֵי בְרוּי גִזוּז אָדָם וְיֶרֶק

בְּקַפְסֵת קֶרְטוֹן לִיד הַיֶּרֶק
תְּרַנְגוּלֵי סֶכֶר אֲדָמִים

בְּצֻנְצֻנַת פֶּלְסֵטִיק לִיד הָאָדָם
נְחָשִׁים שֶׁל גּוּמֵי יֶרֶק

בְּתוֹר שְׁהִיָּה מִשְׁתַּרְךְ שֵׁם
הָיָה הַמּוֹן שׁוֹעֲלִים קֹטְנִים

מִחֲבָלִים לוֹעֲגִים
לְמַרְקוֹ שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם לֹא יֶרֶק

רַק נְשָׂא זַעֲף אֶפֶר עֵינִים
מִתְרוֹצְצוֹת בְּחֻדְרֵים פְּנִימִיִּים

פתאום אהבה

מדי ערב, לפני שהלכה לישון, היתה פונה אל החדר הקטן, זה עם קרש הגיהוץ הפתוח תמיד והמיטה הישנה והצרה שאת אחד מקירותיו כיסו מדפים. מושכת מן המדף האמצעי קלסר צהוב גדול ועל דופןו מדבקה בכתב ידה, בטוש עבה ושחור: "ועד הבית". מסירה את הגומייה הכרוכה סביבו, פותחת ומעלעלת בין הקבלות והניירות הרבים שגדשו אותו, מסודרים וממוינים על פי נושאים ותאריכים.

כמה שהספיקה במשך השנים. החורף הוא הגשום לפני ארבע שנים שבו תיקנו את הדוודים על הגג, הרקבת דלת חדשה בכניסה הראשית לפני פסח ואיזה תענוג היה לשכנע את כל הדיירים להחליף כבר באותה הזדמנות גם את תיבות המכתבים החלודות. והנה מספר נוסחים שטרחה עליהם בטרם תתלה הזמנות לשיבת דיירים זו ואחרת.

אולי צריך לקראת החורף להזמין שוב את "אריה תחזוקה" לזיפות הגג, נולדת יזמות במוחה הקודח, תוך כדי שהיא מדפדפת. כן, זיפות הגג, זה נחוץ עכשיו, כבר אחרי החגים ולקראת גשם.

עכשיו היא יכולה לסגור את הקלסר העמוס, להניחו בדיוק במקום השמור לו בין הספרים, על יד "פתאום אהבה" של אפלפלד ולהיכנס למיטה. היא מייצבת אותו ודוחקת בעדינות בשתי ידיים, כדי שהספרון קטן המידות שלידו לא יידחף פנימה וייעלם צמוד לקיר.

תחושת מלאות טובה נדחסת אל תוך בטנה היישר מן היוזמה שזה עתה נולדה.

מחר כבר תיגש לאדון הורוביץ מקומה שלוש. שוב היא תשמע על הקושי להיות פנסיונר במדינה הזאת. היא תקשיב בסבלנות, תביט בו ותחכה לו עד שיספר לה על חששותיו מהוצאות החימום בחורף הקרב. בקלות היא תשכנע אותו עם נאום החיסכון באנרגיה והקדמת התרופה למכה והרי "אריה הוא בחור הגון ואתה בטח זוכר איזה שינוי היה לפני ארבע שנים כשהגג הדולף תוקן ושופץ. כן כן, אדון הורוביץ, כבר עברו ארבע שנים". ואדון הורוביץ בחיוך טוב יגיד: "אני סומך עלייך גברת תמר, עכשיו רק תדברי עם אשתי" ויקרוץ לה כמו אל שותפת סוד. ותמר תגיד לו שהוא התברך באישה נעימה וחכמה ושבלאו הכי התכוונה לבקר אותה, בלי שום קשר. והיא כבר יודעת שמהביקור הזה ייעדרו חביבות, חגיגות או אפילו הקשבה.

והיא גם תתקשר לאריה, כבר מחר, ותזכיר לו שזאת היא, תמר, מהתיקון ההוא, וכמה כל הדיירים מרוצים מאז ותזמין אותו לבדיקה ולהצעת מחיר.

כמה נעים לה להירדם כך, מלאת תכניות ומשמעות.

תמר גרה בקומה ראשונה על עמודים. בניין בן חמישים שנה. תמר קצת יותר. בניין מזדקן, מטולא.

הן היו הדיירות הראשונות שאכלסו את הבניין. היא ואמה. איזו פרשייה משפחתית סביב ירושה היטיבה עמן וכך הגיעו לכאן מדירה קטנה יותר בשכונה מרוחקת.

תמר היתה אז ילדה. הקירות של הבית וגם היא, עמוק מתחת לשמיכות, ספוגים בצעקותיה של האם בלילות, מול כל השדים משם.

צעקה עד שמתה, ותמר נשארה לבדה.

כלום לא השתנה מאז. אותם מאתיים גרם גבינה צהובה "עמק" במכולת, לחם קימל וזיתים שחורים. אותה דרך כל בוקר לבניין הביטוח הלאומי שם עבדה במחלקת הייעוץ לקשיש. כל יום בדיוק בארבע ועשרה נכנסת הביתה, תולה את התיק על הקולב מצד שמאל של הדלת. משתדלת לא להביט בסדק שנסתמן בקיר וירד מפינת החלון עד הרצפה.

מדי פעם חשבה על שיפוץ קטן בביתה. לא משהו יקר. קצת סיווד ואולי להחליף את המשקוף המבוקע בסלון. אבל עד כה לא עשתה וגם ידעה שלא תעשה.

היתה נעצרת בפינת המסדרון, נועלת את נעלי הבית הרכות שלה ואחר כך מתיישבת בכורסא, אותה כורסא ישנה של אמה. על השולחן הקטן שליד מונחת לה, כמו רהיט מרהיטי הבית, קופסת "שבץ נא".

שתיהן נהגו לשחק במילים כל ערב. בשתיקה. תמר לא תיקנה את שגיאות הכתיב של מינה. אי אפשר כל כך להתווכח על מילים ביידיש מהולות בעברית ומשובצות בכל כך הרבה ע' או א'. לא פחות קשה היה להתעלם מהמסרים שעברו דרך המילים שיצרה, אות אחר אות, שותקת.

עכשיו היא משחקת לבדה, מול עצמה, ומנסה לשתול את מה שנאמר שם אז, בשעות שצברו שם ביחד. ולפעמים מנסה גם לענות, עכשיו, דרך המילים הבנויות מאותיות פלסטיק.

זו מינה שקנתה לה לאחד מימי ההולדת האחרונים את "פתאום אהבה" של אפלפלד. זה היה זר ומפתיע לראות את אמה שולפת מהתיק את השקית הירוקה מחנות הספרים. בדרך כלל היתה נותנת לה סכום כסף ו"תקני לך כבר משהו. שיהיה פרקטי". מינה, שזיהתה את ההפתעה בעיניה של תמר, מיהרה להסביר ששמעה לפני כמה ימים שיחת רדיו על הספר והבינה שאפלפלד הגיע גם הוא מהקרפטים ואחר כך מטרנסניסטריה. כמוה. "אני לא אוכל כבר, עם העברית שלי והעיניים שלי, לקרוא את הספר. אבל תקראי את. ואם תרצי תספרי לי" אמרה לה אז, בשקט.

אבל תמר מעולם לא קראה בו. מדי פעם התבוננה בפורטרט הילדה שעל הכריכה. בעיקר בעיניה. לפעמים היתה מעבירה את הספר אל השידה ליד המיטה. כשהיתה חשה סוג של קיפאון שנקרש בה למראהו, היתה מחזירה אותו למקומו ליד הקלסר הצהוב.

מאז מותה של מינה דפדפה מדי כמה ימים בין בגדיה שנותרו בארון, מאווררת ומכניסה בחזרה למדפים, מקופלים כשהיו. לא הוד ולא הדר היו שם בין המדפים. בגדים גדולים, פרקטיים.

הערב הזה, בטרם הירדמות, נודדות מחשבותיה אל העיסוקים הרבים שמחכים לה למחרת. היא תתקשר להשיג הצעת מחיר כבר בבוקר, בהפסקת האוכל שלה. אולי תצליח להביא את אריה לגג כבר השבוע. ותארגן אסיפת דיירים. גברת הורוביץ תתכבד להביא את עוגיות הסוכר שלה, לא בשמחה אבל בהרגשת חשיבות.

אחות של ציון

ציון לא הסכים לתאר לי אותה. מהיום שהודיע לי שהיא מגיעה לארץ הייתי נכנס אליו איזה שמונה פעמים ביום, מתייצב אצלו בנגריה וצועק לו לתוך הרעשים של הניסור. מוזר, היה לי יותר נוח לתחקר אותו בתוך הרעש. הוא היה מכבה את המסור ואני הייתי משתתק, מכבד את הדומייה. כשחזר לנסר הייתי חוזר לנדנד "היא גבוהה, נמוכה, שמנה?" שקט. ניסור. ושוב "רק תגיד אם היא בלונדינית, חומה, לבנה, צחקנית?" הוא עצר כדי לשאול מה זה צחקנית והזכיר לי שזאת אחותו אז דיר באלכ. חיכיתי שימשיך להרעיש כדי שאוכל לפרש לו שצחקנית זאת אחת שמצחקקת מכל דבר שאומרים. "היא לא מצחקקת. היא בחורה קלאסה". "אבל איך קלאסה? במה זה מתבטא?" צעקתי. הוא הפסיק כדי לחשוב לפני שענה לי את המשפט הזה: "גם כשהיא שותקת, היא אומרת משהו". זאת הייתה עוד הוכחה שאחות של ציון חייבת להיות משהו מיוחד אם היא מצליחה להוציא מהפה של ציון משפטים כאלה. "אבל חאלס כבר עם השיגעון שלך, אני מתחרט שסיפרתי לך שהיא באה. עזוב, כבר לא נראה לי שאתם מתאימים". כל כך נבהלתי, שלא עצרתי הפעם את שטף דיבורי גם כשהמכונות הפסיקו לפעול. מניתי בפניו את היתרונות שלי כבן זוג: שאני נאמן, נקי, רומנטי והוא בעצמו אמר מהרגע שהכרנו ובמיוחד כשגילה שאני "סופר בפוטנציה", שזה אומר אחד שכותב אבל עדיין לא פרסם שום דבר, שאני מזכיר את אחותו וחבל שהיא גרה בלוס אנג'לס עם איזה צייר גוי כי נראה לו שהיינו מתאימים.

כנראה שזה השפיע עליו כי הוא חזר לדבר על אחותו וסיפר לי שוב על הזכייה שלה במקום הראשון בתחרות כתיבה לנוער, ועל הסיפור שכתבה "פרפרים בגשם" שהתפרסם בספר בשם "פרפרים בגשם" עם עוד סיפורים של אחרים שזכו במקומות פחות ראשונים. אחרי הפעם הראשונה ששמעתי ממנו את הסיפור, הלכתי לחפש את הקובץ הזה. בהתחלה בספרייה, אחר כך בחנויות ספרים של יד שנייה ובסוף בכל הוצאות הספרים בארץ. אבל כלום. כאילו "פרפרים בגשם" לא היה מעולם. במקום זה דמיינתי לי את הסיפור בראש וחשבתי שברגע שנפגש דבר ראשון אבקש ממנה לספר לי אותו, כדי שאדע אם בכלל דמיינתי קרוב. במדומיין הגיבורה היא ילדה שמחכה בגשם אחרי חוג בלט שאימא שלה תאסוף אותה ולא יודעת שאימא שלה כבר לא תבוא, כי היא מתה בתאונה. עד שבסוף אחיה, שתמיד היה מציק לה, בא לאסוף אותה. הם הולכים בשתיקה הביתה עד שהוא מצביע על שני פרפרים ואומר "תראי, פרפרים. בטח קשה להם לעוף. הכנפיים שלהם כבדות מהגשם", הוא מתחיל לבכות ואומר "מסכנים הפרפרים. זה נורא להיות פרפר בגשם", ואז היא מבינה שאחיה הוא האדם היחיד הקרוב שנשאר לה. אחרי שסיימתי לדמיין ככה את הסיפור אהבתי את אחות של ציון אפילו יותר וכשציון סיפר לי שהיא נפרדה מהצייר שלה והודיעה לו שהיא חוזרת לארץ הייתי מטורף מרוב אושר. סוף סוף אפגוש בחורה איכותית, עם כשרון כתיבה בלתי

מוטל בספק. ראיתי איך נשתרע יחד על השטיח בסלון שלי, נשתה תה צמחים ונדבר פרוזה. אני נותן לה לקרוא את הסיפורים שכתבתי והיא מעירה הערות ועוזרת לי לאגד אותם לקובץ סיפורים קצרים משלי ובזכותה אני יוצא לאור. אני לא שוכח כמובן להודות לה בהקדשה של העמוד הראשון בספר.

בזכותה גם הביקור הקבוע של הפעם בשבועיים אצל ההורים שלי יהפוך לנסבל. היא תרתק אותם בסיפורים על אמריקה ואני לא אצטרך להתאמץ. במיוחד אחרי הפעם האחרונה שאמא שלי כבר קלטה איך אני סותר את עצמי וזה התחיל כי בביקור שלפני זה היא שיגעה אותי "איך זה בן אדם בגילך, אני לא מבינה? זה הרי לא נורמאלי, מה אתה עושה כל היום? איפה תכיר אנשים אם אתה בכלל לא עושה כלום?" ועוד כל מיני משפטי אמהות כאלה. אז הזכרתי לה שאני סופר והיא נחרה בבזו ואמרה "גם כן סופר. סופר כותב ספרים לא? אז איפה הספרים שאתה כותב? איפה הם? תראה לי אחד אפילו ואני אשתוק." ואני כל כך רציתי שהיא תשתוק שאמרתי מבלי לחשוב שהספר שלי עומד לצאת לחנויות. והיא כל כך שמחה והוציאה איזה ליקר דובדבנים משנת תש"ח שנשתה כולנו לחיים ושאלה איזה מליון שאלות ותוך כדי שאני עונה יוצא שכבר יש לי קו עלילה ודמויות ודמויות משנה ככה שהרגשתי די טוב עם העניין, כי וואלה יש פה סיפור זה לא שאני ממציא, זאת אומרת אני כן ממציא אבל בקטע טוב, של סופר. העיניים שלה נצצו כשסיפרתי להם את הסיפור וראיתי שהיא נעלבה שלא נתתי לה לקרוא לפני שזה עבר לעריכה ולדפוס. היה לה חשוב לדעת מי המו"ל ופה קצת איכזבתי אותה כשאמרתי שזו הוצאת ספרים קטנה ולא מוכרת בשם "עץ הדעת". היא חשבה שהשם של ההוצאה הוא נוראי ונאלצתי להסכים שזה מבלבל כי זה נשמע כמו שם של הוצאת ספרי לימוד ועיון ולא של פרוזה אבל בסך-הכל כולנו הסכמנו שגם הוצאה קטנה זה בכל זאת עניין מרגש וככה הייתה לנו מן חגיגה קטנה, מה שלא היה לנו שנים מאז שאחי מת כשהיה מג"ד בקבע ואחר כך גם חשבתי שהמטרה מקדשת את האמצעים והייתי מבסוט מעצמי ששימחתי אותם.

בביקור האחרון אמא שלי הייתה קרה כזאת, מנומסת והיה די ברור שהיא עלתה על השקר אבל סיקרן אותי לדעת איך, אז סיפרתי לה שניפגשתי עם המאייר ואני מתלבט בין שתי סקיצות: באחת מהן יש בחורה ערומה לגמרי ובשנייה רואים רק את השדיים והיא ענתה שמעניין מאוד שחסידות חב"ד מאפשרת חופש יצירה כזה ואני שאלתי "מה הקשר לחסידות חב"ד?" והיא אמרה שמבירורים שעשתה "עץ הדעת" זו הוצאת ספרים של חסידות חב"ד וכל הספרים שהוציאה עד כה הם ספרי חסידות. ואני אמרתי שזה מדהים שההוצאה שלי לא ביררה קודם שהשם הזה כבר קיים ואני צריך לעדכן אותם. אבל כבר היה ברור לכולנו שזה שקר והיה גם ברור שיקח עוד הרבה זמן אם בכלל, עד ששוב תהיה לנו סיבה לחגוג וכל הארוחה הזאת היתה אפילו עוד יותר עגמומית מהארוחות שקדמו לארוחה עם הליקר. אבל כשאחות של ציון תגיע אנחנו נביא איתנו בקבוק יין לבן. היא תרצה לעזור לפנות את הכלים ואולי בסוף הארוחה אמא שלי תרצה להוציא את האלבומים להראות לה אותי כשהייתי קטן אבל אז היא תיזכר שגם גדי מופיע שם ותעדיף לא להתעסק עם דברים עצובים או היא תתחקר את אחות של ציון על אמריקה ואחות של ציון תענה ברצון והשיחה תקלח ואני לא אצטרך לשקר.

רק תמשיך ליסוע

רק תמשיך ליסוע, היא אומרת בתחינה, לא משנה לאן, רק תמשיך. אף פעם לא ידעתי לסרב לה. זו פעם שלישית שאנחנו עוברים את הארובות של חדרה והפעם גם לי אין מושג לאן. מזל שיש דברים בולטים גם בחושך, לפחות אתה יודע ששוב אתה באותו המקום. ודאות בתוך כל הבלגן הזה, זו גם סוג של נחמה.

יש משהו מדהים במראה של הארובות בלילה. מפלצות האור העצומות האלה. כל כך הרבה נצנוצים זהרורים וגובה. משהו שלא מכאן. אני לא יכול שלא להיזכר בפעם הראשונה שנתקלתי בהן כך. מסע ארבעה ק"מ ממחנה 80 וחזרה, שני טורים ארוכים של חיילים ירוקים, כמעט רצים על הדרך החולית. עטופים בכל החבילות של צה"ל, מתנשפים בשקט בחושך. כולם עוד מבוהלים מלחישות הסמלים וכחכוך מכשירי הקשר. האוויר סמיך מפריחות פרדסים וזיעה והכול צורב בצריבות של תחילת הטירונות. ואז, אחרי עוד עיקול של חול, ביציאה מאחד הפרדסים, פתאום קריית האור הזו מולנו, כמו קיר מהעתיד. "בלייד ראנר" על חוף חדרה. לרגע חשבתי שנחתנו על כוכב אחר. אבל עכשיו אני כבר לא חושב ככה, עכשיו אני לגמרי על הכוכב שלנו.

את רוצה שניסע קצת לכיוון אחר, אני מתעורר מהרהורי, יש שם רחוק בסוף את עפולה. משום מה מצחיק אותי לציין ככה את השם המפורש עפולה. נראה שגם אותה זה משעשע לרגע, צל חיוך מהבהב על פניה, אולי בגלל הסבים שלנו, אבל כשאני משיב את מבטי לכביש, אני שומע בקולה ששבה להרצין. לא רוצה לשום מקום, רק תמשיך ישר.

אני כל כך אוהבת ליסוע בלילה, היא מוסיפה כשאנחנו בסוף העלייה שמעל נחל אלכסנדר, ושוב לא ברור לי אם היא מדברת אליי או לעצמה. זו הפעם הראשונה הלילה שיש משהו רך, כמעט סנטימנטלי בקולה וממש בא לי לחבק אותה. בכל מקרה אי אפשר לחבק אותה כשאתה הנהג וחוצן מזה היא גם לא ממש יודעת לקבל חיבוקים, לא ממני לפחות. אחרי כמה שניות היא תמיד טופחת לי קלות על הכתף כמו רומזת שהספיקה לה כבר המבוכה הפיזית הזו ואני כל כך הייתי רוצה שתתמסר פעם למגע הזה, אבל נבוך כבר בעצמי.

במקום זה אני מסיר את עיניי מהכביש הריק ושוב מציץ בה. התספורת הקצרה הזו וכל מאורעות הימים האחרונים משווים לה מראה אפרוחי קצת. אפרוח עם משקפיים אני חושב לעצמי גם אותם אי אפשר לחבק, שלא תשבור אותם, במקרה הטוב נותנים לך ללטף. שני התלתלים הסרבניים שתמיד קופצים לה מקדימה, אלה שהיא לא מפסיקה לנסות ליישר, קורצים אליי עכשיו.

מה אתה מחייך? היא נוהמת עליי.

כלום כלום. את יכולה להדליק לנו עוד סיגריות מהדשבורד, מניחה שתיים יחד בפה ומציתה ארוכות, שיהיה

ברור שנדלקו עד הסוף. עם העשן של שתיהן, שממלא את האקווריום שלנו, היא מתיזה – ת'שים רדיו, לא יכולה כבר עם כל הדיכאוניים האלה.

אז אולי תשימי לנו משהו שמח?

אין לנו מוסיקה שמחה, היא מסכמת את הדיון.

כשאנחנו בעוד פעם כפר ויתקין אני לא מתאפק ותוהה בקול רם, אולי בא לך שניסע לראות איפה הבית חולים?

במקום תשובה אני זוכה לצקצוק עצבני שחותך אותי מיד. רק בשביל לא להעליב היא מוסיפה

אני לא רוצה לשומקום, רק רוצה שנמשיך ליסוע.

וכשנגיע לתל אביב נסתובב עוד פעם?

כן. היא לוחשת. ואם אפשר בלי לעצור.

בלילה אפשר לכופף כמעט את כל החוקים, אבל לא את כולם, אני מנסה קצת מציאות,

אבא היה הורג אותי אם הוא היה יודע שאנחנו פה עכשיו. את יודעת שמחר...

אבא לא יהרוג אותך גם אם תהרוג את שנינו.

...טוב, בשביל זה יש אותך.

כן, היא שותקת. ועכשיו זו שתיקה ארוכה.

שוב רק שורות של אורות ואורות ואורות וחושך וכביש. כמו מסלול המראה שלא נגמר אף פעם. בתוך תא הטייס שלנו מופע פיהוקים משותף ולחלוחית של עייפות בעיניים. היא מסירה את משקפיה כעת ומוחה את העיניים בתנועות מעגליות ואני יורד בפרדיס. את זוכרת שפעם שהיינו קטנים קראו לזה ואדי מילק, אף פעם לא הבנתי איזה מין שם זה, אני מפקק. אני בכלל לא זוכרת שהייתי פה, היא נזכרת שיש גם בחוץ, הפנים שלה נדקרות כשהיא מביטה מבעד לחלון.

חשאי חשאי מתגנבים בלחש פסים חוריריים בשמים, כמו לוחמי גרילה של הבוקר. דקיקים אך בהירים, יהירים בניצחונם הקרב, שקטים כמו הסכינים שבידם הם באים לזנב לנו בלילה. אני לא רוצה שיבוא הבוקר, היא אומרת בעצב. הלוואי שיכולתי לנצח לה את גרמי השמים. גם אני לא, אבל הוא בא. פנסי הכביש של יקנעם נכבים כולם באחת, כמו מקהלה יוונית שחוזרת על דבריי. אני לא רוצה את היום הזה, היא חוזרת ומתעקשת ובקולה כבר נובטים רעד ומלח.

אני לא יודע עוד מה להגיד, הבוקר כבר כאן. כל מה שנותר לנו הוא להמשיך לנסוע.

לקראת הקולוקוויום

באותו יום שבו נערך הקולוקוויום עם הפרופסורית מירושלים, נפער לי במערכת הלימודים חלון של ארבע שעות שבהן הייתי צריך להעסיק את עצמי. ניצלתי את חצי השעה הראשונה לארוחת צהריים עם נ' ואת חצי השעה השנייה לפגישה עם המנחה שלי. שעתיים נוספות ביליתי בספרייה. ישבתי שם ופתרתי בחינה, שהמרצה בקורס שתרגלתי ביקש ממני לבדוק בעבורו. כל זמן שישבתי בספרייה, התכתבתי בסמסים בעניינים משפחתיים דרמטיים – חליפת מסרים עם אחי בקשר לתאריך האזכרה של אבא, ודיווחים בזמן אמת על בתי שאינה מגיעה מבית הספר כי ההסעה שלה מתאחרת. בכל פעם שרצייתי לשלוח תשובה הייתי חייב לרוץ אל החלון, כי הקליטה בספרייה היתה חלשה מאד. גם בהיותי צמוד לחלון, מתעסק בכפתורי הטלפון הנייד, המשכתי להציץ כל הזמן לעבר השולחן שעבדתי עליו כדי לוודא שאף-אחד לא מתקרב אל טופס הבחינה המונח עליו – מסמך סודי ביותר, אשר ביום הבחינה יהפוך אוטומטית לנייר טיוטה חסר ערך.

כשעה לפני תחילת הקולוקוויום, ניגשתי לקפטריה לקנות לי קפה כדי לא להירדם במהלך ההרצאה. כשהתקרבתי אל הקפטריה תפסה את עיני דמותה של אישה מבוגרת גבוהה בשיער צבוע בלונדיני, מאופרת באופן מודגש ולבושה במעיל קל צבעוני מאד, שהסתובבה בין השולחנות המלאים של הקפטריה. ניגשתי לדוכן ההזמנות שעמד בו רק אדם אחד בתור לפניי, וגם הוא מסר כבר את הזמנתו וחיכה להשלמתה. לפני שזכיתי לשירות, הגיעה אותה אישה במעיל צבעוני ואמרה לי שהיא היתה בתור לפניי, אלא שרק הלכה לחפש לה מקום ישיבה. ויתרתי לה. עוד היה לי מספיק זמן והתור לא היה ארוך. שאלתי אותה אם אמנם מצאה לה מקום והיא אמרה שלא, והוסיפה שחבל, אפילו אנשים שיש לידם מקום פנוי לא הסכימו לתת לה לשבת לידם. היא התחילה להזמין את הקפה שלה ודי מהר הבנתי שזו היתה טעות מצדי לוותר לה על התור, כי לא רק שפירטה את דרישותיה המדויקות במשפטים ארוכים ביותר, אלא גם החזירה את הקפה מספר פעמים בטענה שהוא לא כמו שהיא רצתה. לבסוף ביקשה "מנשא". הסתבר שהיא התכוונה לאותו קרטון שניתן להניח בו כוס קפה אחת או שתיים וללכת איתו למקום רחוק יותר בלי לשרוף את הידיים. התפעלתי מן השם "מנשא" שהשתמשה בו, כאותו מתקן שנושאים בו תינוק על הגב, ובאמת באותו רגע הבנתי שלא ידעתי על שם משל עצמו להתקן הזה וכי אני נוהג תמיד לבקש "כזה קרטון בשביל להחזיק בו את הכוס". בעוד היא מתנצחת עם עובדי הקפטריה ואחד מהם, בחור צעיר וחביב, מחייך אליי בשותפות גורל. ראיתי שהשולחן הקרוב ביותר לחלון ההזמנות התפנה וניגשתי להניח את התיק שלי על אחד הכיסאות שלידו. לאחר שסיימה, מסרתי בחלון הקפטריה את הזמנתי, שגם היא לא היתה קצרה, כי אני אוהב את הקפה שלי חלש מאד ותמיד צריך להבהיר לעובדי הקפטריה הבהר היטב, שהחלש שלי הוא לא החלש שלהם.

אחר כך גם ביקשתי שיעבירו את הקפה שלי לכוס חרסינה בת קיימא כי התכוונתי לשתות אותו במקום ולא לקחת אותו איתי למקום אחר. כשניגשתי לשולחן שכבר תפסתי, ראיתי אותה אישה בעלת המעיל הצבעוני עם המנשא בידה, מחפשת לה שוב מקום לשבת והצעתי לה לשבת לידי. היא שמחה והניחה על השולחן את המנשא העמוס שלה, כי הזמינה שתי כוסות קפה, ועוד חזרה לחלון הקפטריה לעניינים נוספים שכבר לא הייתי שותף להם. ברגע שהתחלתי ליהנות מן הקפה שלי, והנה מגיעים כרוח סערה פרופסור מן הפקולטה, שהוא מנחה הקולוקוויום המיועד, בלוויית דוקטורנטית שלו, ואותה אישה במעיל צבעוני פונה אליהם כאל מכרים ותיקים, ומסבירה להם שאני איש מאד נחמד שראיתי שאין לה מקום והצעתי לה לשבת לידי. ברגע זה הבנתי שהאישה במעיל הצבעוני, היא היא המרצה המהוללת מירושלים, וכי זכיתי באותו רגע שנצרף את השולחן שלי לשולחן סמוך שהתפנה בינתיים ואשב במחיצתם של כל החשובים הללו ואשתה בחברתם את הקפה שלי. נזכרתי אז בפניה של הפרופסורית, שכבר ראיתי אותם לא מזמן באירוע אחר והזכרתי לה שנפגשנו באותו כנס שבו נתתי הרצאה משלי. היא ביקשה שאזכיר לה את נושא ההרצאה, ומיד נזכרה ואמרה שזו היתה הרצאה שהיא ...

ובאותו רגע התפרצה הדוקטורנטית ואמרה שגם היא שמעה את ההרצאה שלי ומאד נהנתה ממנה, ולא זכיתי לשמוע מה אמרה הפרופסורית עצמה על ההרצאה שלי.

בעוד אנו משוחחים, ניגש הפרופסור לסניף מקדונלד'ס להביא לעצמו אוכל וחזר בינתיים עם המבורגר וקולה. הוא הביע תקווה שלא יעשו לו כלום על כך שהוא מביא מוצר בשרי אל האגף החלבי של הקפטריה, ושאננו מאמין שבשנת אלפיים ואחת-עשרה עדיין מקפידים על הדברים הפרימיטיביים הללו. סיפרתי לו שאותי באמת גירש פעם משגיח כשרות עטור כיפה שחורה וציציות מהאגף הבשרי כשהתיישבתי שם עם השוקו שלי. הבעתי תמיהה מדוע נאסר על אוכלי בשר וחלב לשבת ליד אותו השולחן, האם מפחד שנשפוך דברים זה לצלחתו של זה? עוד אנחנו מדברים וכוס הקפה החלבית שלי התהפכה, אמנם לא על הבשר שלו ולא על הבגדים של אף-אחד, אבל על השולחן נרקם שביל של קפה. רצתי לחלון הקפטריה להביא משם מפיות נייר וניגבתי את הקפה שלי מן השולחן, וגם מארנקה של הדוקטורנטית שהיה מונח באותו רגע גורלי על השולחן. באותה הזדמנות יכולתי לראות את צבעו האמיתי של הקפה ללא מעטה הקצף. הוא באמת היה הפעם חלש מאד.

פגישה

הזמן שעמד לרשותם התקצר. אור אדום של שמש בין-ערביים מילא את החלון הקטנטן, היחידי במטבחון, ואלי, לבוש בחולצת משבצות וג'ינס מגוהצים, שעון על הקיר בצד כיסא גינה שמצא ליד הפח של הבניין, צמצם את עיניו והתמקד בדמותה של טל שישבה מולו, פניה לדלת הפתוחה-למחצה, סנטרה שעון על גב ידה, עיניה נעוצות בפירורי העוגה על השולחן. כל שנשאר מהפגישה המיוחלת, לפחות מבחינתו, היה חצי שעה. איך התמססו השעה וחצי? הוא ניסה לדבר, לספר, לשאול, אבל היא שתקה.

"אבא," ברק רגעי חוזר לעיניה, "למה אתה לא בא לבקר אותנו?" זרם של כאב היכה בבטנו. ידיו התחילו לרעוד. זה קורה לו הרבה בזמן האחרון כשהוא נלחץ. מה יגיד לה? היא רק בת שמונה.

"אולי פעם. לא עכשיו. עכשיו זה הבית שלי וחשוב לי שתרגישי פה נוח. נוח לך אצלי?"

"כן. יש לך מיץ פטל?"

היא מתחילה לחזור לעצמה. "אולי גם סנדוויץ'?" שאל, שתרגיש אצלו כמו בבית. "לא. יש לי עוד מעט בלט". הוא הכין כוס מיץ והגיש בידה. היא לגמה מהכוס בעדינות והניחה אותה בשקט על השולחן. הוא חזר למקומו, אך עתה החליט להתיישב. הכיסא היה דחוק בין הקיר לשולחן. הוא נצמד בצד גופו לצד הכיסא, ובהזזה אחורית ואטית של האגן וקימור הגב ניסה לפלס לעצמו מקום. כבר כמעט הגיע ישבנו אל הנחלה, אך אז נשקה כרסו לשולחן. כוס הקפה, ששכח בפינת השולחן, נרעדה וקפה שחור ניתז על דף השאלות שהכין מבעוד מועד לכבוד הפגישה. "וואו" קראה טל וזינקה מהכיסא, להימלט מנוזל המיץ-קפה העכור שטפטף מהשעונית לרצפה. אלי לא זו. הוא ישב קפוא במקומו, מביט לחילופין, פעם על כתמי הקפה שנזרעו בין משבצות חולצתו ופעם על הדף המושקע בשלולית. טל הייתה הראשונה לשבור את הקרח. בצחוק ספונטני, מתגלגל, מידבק, שהוא נסחף בו, התפרק אתו מהלחץ והמתח. "אבא," היא הגתה את המילים, שבורות, תוך פרצי הצחוק, "מאיפה הגרלת את השולחן הזה? זה לפיקניק. זה לא שולחן, אבא..." היא לא יכלה להמשיך לדבר. לבסוף לגמה מהמיץ שנותר בכוס, נשמה עמוק ונרגעה. "אבא, זה שולחן זבל, אבא. למה אין לך משהו גורמלי כמו אצלנו?..." היא חשבה לרגע "כמו לאימא" תיקנה את עצמה. אימא אמרה שיש לה עכשיו שני בתים והיא צריכה להתחיל להתרגל וזה הכול. איך זה כל כך פשוט בשביל אימא שאבא לא גר בבית? "תקשיבי לי," אמר לה, "מה שזבל בשביל אחרים הוא אוצר בשבילי. יש לי על מה לשבת ועל מה לאכול." הוא שלף עצמו מתוך הכיסא, שלח יד אמיצה לתוך השלולית, שלף את הדף, סחט אותו, ובתנועת כדורסלן קלע אותו לתוך הכיור. "איך אני, הא?" חיוך זוויתי וקריצה לעברה עיטרו את פניו. "יופי, אבא! גם אני יכולה?" היא לא חיכתה לתשובה. שלחה יד לכיור, שלתה את הנייר הסחוט, וממרחק מספר צעדים הגביהה את זרועה הדקה וקלעה את העיסה לתוך הכיור. "יש!" צהלה והוא חייך אליה. "אבא, בוא נשחק" ומיד הוא נעמד לצדה. הוא, עם כרסו המתנדנדת, מדגים לה קליעות שונות, והיא, עם בגד

הגוף וחצאית ה'טוטו', מנסה לחקות את תנועותיו וצלילי צחוקה וצהלוליה ממלאים את המטבח. ואז, לתוך האושר חדר צליל שונה. היא ניגשת לטלפון הנייד ומסתכלת. עיניה מתכסות בדוק של דמעות. "אבא, אימא מחכה לי למטה. אני חייבת לרדת."

הוא מחבק אותה ויודע שבפגישה הבאה ימשיכו לרקום את יצירתם.

שעת מבחן

הזמן שעמד לרשותה התקצר והלך אבל חוץ ממנו שום דבר לא הלך לה. הקצה של העט בפיה, מעוך ולעוס, ידיה מזיעות והרגל לא מפסיקה לעלות ולרדת, רוטטת כמו פלאפון בלי משיבון, כזה שמצלצל ומצלצל ושום דבר לא יכול להפסיק אותו, חוץ מרצונו הטוב של הנמען לענות או ייאושו של המטלפן. מבטה חלף בין השעון לחלון ובכיוון ההפוך. בשעון היא הביטה להרף, רק כדי לוודא שהיא מחסלת את כל הזמן שאפשר, ואילו בנוף בהתה ברצינות תהומית, מחפשת בצורות העננים המשתנות מענה לשאלות בגיליון שלפניה.

אבל העננים מעולם לא למדו משפטים ואין להם מושג בדיני נזיקין. לא יותר מהידיעה הברורה, שאם היא לא תענה על השאלות היא לא תעבור את המבחן. זה מושג שגור עוד מכיתה א' – אם לא תלמדי לא תצליחי. אם לא תצליחי, אם לא תהיי ראשונה, אם לא תהיי מצטיינת. לא! אין אז. אין התניה. אין אפשרות שהיא לא תהיה ראשונה. שהיא לא מצטיינת. והיא היתה.

אז מה עכשיו? מה קורה לה עכשיו? ברגע הגורלי הזה, שאליו התכוונה במשך כל השנים האחרונות. כשאמרו לה שהיא אישה ועדיף שתוותר, היא לא ויתרה. להפך, היא ביקשה להתקבל לכל המשרדים הכי נחשבים, שהבטיחו לה את העתיד הכי מבטיח ונלחמה על מקומה בכל הכוח. לא כוח פיזי, זה מתאים, אולי, לאחרים. בכוח מנטלי של לוחמת זכויות אדם. אישה, במקרה שלה. בחליפת מיני ונעלי עקב, היא סיפרה את הבדיחות (הגסות) שהיתה צריכה לספר, שתתה את כמות הוויסקי והבירה שהיה חשוב שתשתה, עישנה כמו קטר של רכבת שלא שובתת אף פעם ולא ויתרה על העבודה השחורה, המייגעת. היא הוכיחה את עצמה ולעצמה שמתחת לכל צ'ק – יש כיסוי. לפחות לצ'קים שלה. לפחות עד עכשיו.

המבט רפרף אל השעון, והמבחן שהונח לפניה ניטש כמו אין לו מקום בעולמה. בחוץ היה העולם עשיר כל-כך בחיים ובצבע. עלי סתיו בדרגות שונות של ירוק-אדום-חום נשרו מן העצים ויצרו מרבד חום בהיר על המדרכה. רוח שחלפה, נשאה איתה בדרכה עלים שהמשיכו לנוע על גבה עד שתש כוחה או כוחם – תלוי על מי מסתכלים – והעלים צנחו חזרה לארץ.

היא די חיבבה את המשרד שהיא התמחתה בו. היה אפשר ללמוד שם הרבה על המקצוע, קצת פחות על אנושיות, אבל זה לא הפריע לה, כי בסך הכול, זה היה משרד מכובד מאוד. וכמו כל משרד מכובד הם תרמו שעות של סנגוריה ציבורית ונתנו למתמחים להשתפשף על גבם של המסכנים. היא קיבלה תיק של נער שהואשם באלמות. כלומר, הוא נהג באלמות ועכשיו צריך להוכיח שהוא לא יעשה זאת שוב. "עוד קטטה של בני נוער", אמר לה השותף שמסר לה את התיק. "הילדים משועממים – הולכים מכות. תעסיקו

אותם" הוא ביקר את המערכת, את ההורים, את הילדים. אבל דווקא לא היה אכפת לו שכולם אשמים, כי ככה כולם רוצים לסגור אותם ובמינימום מאמץ הוא עושה מקסימום רווח.

את הדבר הזה שדפוק במערכת היא לא הצליחה להבין אבל כשנפגשה עם הנער, ועם המערכת הלא תומכת שלו, התברר לה שהיא דווקא כן אוהבת. כמעט כל השנה שלה היא היתה בקשר עם הנער ועם אמא שלו, אף על פי שעשרות תיקים כאלה נפתחים בשנה, בעבורה זה היה התיק הראשון. ונכון שהוא לא היה התיק הכי חשוב במשרד, ואפשר בהחלט להגיד עליו שהוא היה הכי לא חשוב במשרד, היא תמיד הקפידה לעשות את הטוב ביותר.

אז היא לא מבינה, בעצם, אם שם היא עשתה את כל המאמצים, למה עכשיו היא מרימה ידיים? זה היה הקול ההוא, הקול שחייב להזכיר לה שהיא חייבת להצליח. והיא היתה חייבת לענות לו, למרות שברור לה שגם אחרי שתענה הוא לא באמת ירפה. היה לה מענה אוטומטי, מוכן תמיד, משהו על זה שהיא בן אדם והיא לא תמיד מושלמת. אבל זו לא היתה התשובה הנכונה, כי היא לא באמת האמינה בה. וצריך להסביר את השיתוק הזה, כן שיתוק זו המילה, שבגללו היא מוותרת על המבחן הגורלי הזה.

"גורלי!", יהיה עוד אחד עוד חצי שנה.

חודשיים לא יצאת מהבית, כי למדת ושיננת.

ומה זה בשבילי ללמוד ולשנן? אני טובה בזה.

מה תעשי עם עצמך? תמלצרי? תלכי לאח הגדול?

אולי באמת.

היא שוב נדדה אל העננים ונחתה על ערימת עלי השלכת שהצטברו. היא היתה רוצה להיכנס לתוך ערימת העלים הזאת ולהתפלש בתוכה, לחוש בעלים, לחוש ברוח, להרגיש משהו. היא הוציאה את העט מהפה, שחלקו העליון נראה כמו מסטיק לעוס היטב, חסר צבע רק שמעולם לא באמת היה לו טעם, והניחה אותו על השולחן. הרגל הפסיקה לרטוט. מישהו הפסיק להתקשר. בכיתה ישבו עוד עשרות אנשים, רכונים בשאיפתם להיות מעל כולם. היא קמה מעליהם, היא תמיד היתה ראשונה. תמיד. וגם הפעם היא הראשונה.

עזים: מראה אפלה ולא יוצאת דופן - רשימת ביקורת

עזים, דניאלה כרמי. ציורים: הילה חבקיין. הוצאת עם עובד, 130 עמודים.

"עזים" היא יצירה פוליטית, על זה קשה להתווכח. זוהי נובלה קצרה וחזקה כמו אגרוף, שפוגעת בכמה מהנקודות הרגישות ביותר בבטן של החברה הישראלית; יחסי הון-שלטון, המדיניות הממשלתית והציבורית ביחס אל אוכלוסיית הבודואים, אתוס ההתיישבות בארץ ומתחים מעמדיים ועדתיים. כל אלו רוחשים בתוך הצריף המאובק במדבר שבו מתרחשת העלילה, ובדמותם של שלושה ארכיטיפים של הגבר הישראלי: אזולאי הג'ובניק המזרחי מעיירת הפיתוח, מיקי הקיבוצניק הצנחן "יפה הנפש", ואריק הקומבינטור. תפקידם הוא איתור והחרמת עזים של משפחות בדואיות מהשטח שעליו מתוכנן להיבנות פרויקט מגורים גדול. הבעיות מתחילות כאשר אזולאי, בעידודו של אריק, מחרים עדר עזים מאזור שאינו נמצא בתוך גבולות השטח המסומן במפה.

מה שהופך את הנובלה הזו ליצירה פוליטית, היא הדרך שבה דניאלה כרמי חושפת את מנגנון "מכבסת המילים" הישראלי, והשימוש שלו כאמצעי דיכוי של קבוצות אזרחים בתוך החברה. הפרווה של כרמי קצרה וחדה, ונעה במהירות מתיאורים קצרים של המרחב והפעולה אל עבר מרכז הכובד של הנובלה: דיאלוגים דחוסים וקשים, שבגרעין שלהם נמצאים תמיד מילים וביטויים "ישראליים". מילים אלו, הן למעשה הקודים או הצפנים שנארגים יחד לרשת של סמלים גבריים שממנה מורכבת השפה הישראלית. הקודים האלה, הם הכלי שמשמש את הגיבורים לאישוש מבני הכוח המקובלים בחברה מצד אחד, והסתרת חולשתם או השקריות שלהם מצד שני; כך אזולאי המזרחי הופך ל"פלילי", אף על פי שאריק הוא זה שמודה שהיה מעורב בעסקים מפוקפקים ברחבי העולם. כך גם מיקי הקיבוצניק מתואר כ"ילד" תמים, למרות ההכרה שלו בכך שהוא משתתף בפעילות לא מוסרית.

כדאי לשים לב שבנובלה הזו גם המרחב עומד בזיקה אל השפה. העלילה כולה, זולת סצנת הסיום, מתרחשת בתוך הצריף המאובק. האירועים של העלמת העזים והברחתן מדווחים לנו על ידי הגיבורים, ולכן הם עוברים אותו תהליך של "כיבוס"; כל מה שמחוץ לצריף, ובמיוחד האזור שבו מתגוררות המשפחות הבודואיות, הופך ל"שטח" או ל"יעד". אלו מושגים עם קונטציה צבאית, שמטרתם הצדקה מוסרית של הפעולה האלימה מצד אחד, והכרה באי-המוסריות שלה מצד שני. השפה, אומרת לנו כרמי, היא הכלי העיקרי שבעזרתו אנו מוחקים לא רק את הפלשתניאי "האחר" שמעבר לגבול, אלא גם את כל מי שאינו ה"אנחנו" הישראלי.

ברשימה שפורסמה במוסף הספרים של 'הארץ', עמרי הרצוג כותב ש"עזים" היא "נובלה יוצאת דופן... מאפשרת להתבונן מחדש בתווי הפנים של הזהות הישראלית". הרצוג אף ממשיך וטוען, שכרמי ניצבת כנגד

העמדה הספרותית השולטת בישראל שמעדיפה "להוריד את הראש" ולעסוק בחיי המשפחה ובעיקר בעצמה, מתוך הרצון לברוח מהמציאות המוסרית והפוליטית הבווערת בישראל. מיקום העלילה בתוך חלל סגור ובתוך מרחב ושפה סגורים יוצר אפקט חזק. התוצאה, כפי שטען בצדק הרצוג, היא חשיפת הדיוקן המבהיל של החברה הישראלית והדרך שבה היא מסתגרת וסוגרת את "השטח הפנימי" שלה בפני כל מי שהיא אינה מזהה כשייך. כרמי למעשה חושפת את הדרך שבה השפה הופכת את "הבדואי" לזה שניתן לשלול ממנו את זכותו ואת היכולת לנהל אורח חיים אלטרנטיבי, כזה שסותר את האתוס הציוני (וגם הפלסטיני) ששם במרכז את האחיזה באדמה. היא גם מעמידה בפני הקורא תמונה שלוכדת בזמן אמת את רגע הפיכת הסדר החברתי הישראלי מסוציאליסטי להיפר-קפיטליסטי; מיקי הקיבוצניק נוטש את החזון החברתי-כלכלי הקיבוצי לטובת הג'וב המובטח.

מכל הסיבות האלה, "עזים" היא יצירה חשובה ורלוונטית במציאות הישראלית של ימינו. אך האם היא באמת יוצאת דופן? נדמה לי שבאופן אירוני דווקא נקודת הכוח שלה היא גם נקודת החולשה. הסיבה לכך היא שההסתגרות של "עזים" ושל גיבוריה בתוך הצריף, חוסר היכולת לתת מדרס רגל ל"אחר" בתוך החלל הישראלי, היא הכרעה ספרותית של כרמי. כרמי בוחרת שלושה גברים שהם יחד מעין דמות היברידי של הגבריות הישראלית על הקלישאות הברורות והמיתולוגיה שלה: קיבוצניק תמים ו"שמאלני", מזרחי מעיירת פיתוח ודמות ה"מסדר" הלא יוצלח שנודד בעולם. אך הבחירה בקלישאות האלה כגבולות המרחב והשפה של החברה הישראלית אינה יוצאת דופן בנוף הספרותי. להפך. בחירה זו מעידה דווקא על "הקטנת ראש", או ויתור על הניסיון לכתוב את הסיפור של האחר, של זה שהורחק ו"כובס" על ידי השפה ונכלא מחוץ לצריף ולחברה הישראלית.

גם (זהירות ספוילר) כניסתם של המתנדבת שנאנסת ושל הזקן הבדואי ובנו, שמבקשים לקבל חזרה את העזים שאזולאי לקח מהשטח הלא נכון, אינה מצליחה באמת לפרוץ פנימה ולהיכנס אל תוך "הפריים" של כרמי ואל הדיוקן שניבט אלינו. המתנדבת שקולה אינה נשמע בזמן האונס, והזקן שאינו מדבר, מגלמים את התפקיד שלהם כקרבות בצורה מופתית. הם שותקים, ממלמלים, לא מתלוננים, ואם כן – עושים זאת בקול חלש. הם אינם מדברים אלינו. הם נשארים מחוץ לשטח הראייה שלנו.

כרמי מעמידה מולנו מעין גרסה הפוכה למראת הפלאים של המלכה באגדה של שלגייה; מראה אפלה שבמקום יופי חושפת כיעור. אך במובן עמוק יותר, מה שהמראה הזו חושפת, הוא דווקא העיסוק הנרקסי של החברה והספרות הישראלית בעצמה בלבד. יוצא שכרמי דווקא כן מצייתת ל"כללי האפנה" של הספרות העברית שהרצוג מציין: היא נשארת רק בתחום "המשפחה הישראלית" המורחבת. היא אינה עושה את היוצא דופן ומעזה להפוך את האקט הספרותי לפוליטי במלוא מובן המילה, מכיוון שהיא אינה מביאה את הזר והשונה, על כל המורכבות האנושית שלו, אל תוך התמונה; את הסתירות, את השנאות והאהבות, את הקנאה והחולשה ואת הכוח שלו. את כל מה שהופך את הספרות למה שגורם לנו לראות באמת את הזולת. עזים היא אכן יצירה פוליטית חזקה, מכיוון שהיא חושפת בפנינו את הדיוקן המעוות ועם זאת מדויק כל כך של התרבות הישראלית. אבל זו עדיין מראה "רגילה" שבה אנו רואים רק את עצמנו. והעובדה הזו רק הופכת אותה למבהילה הרבה יותר.

בלתי מתוכנן

שורה בודדת של ספרות אדומות קרצה על לוח הטיסות הריק.

שוב דחייה! אני כבר לא מאמינה שיצליחו להחזיר אותנו בזמן.

ריח האפטרשייב של הגבר שישב לידה העיק.

מה את דואגת? לא טוב לך אתי? תראי מה זה, לא כל יום רואים אחת מיוחדת כמוך.

באולם הנוסעים-היוצאים התחיל להחשיך. לא בוקר, לא לילה, לא היום, לא מחר. מאחורי המזנון עמדה צעירה, שערותיה הבהירות משוכות לאחור ושפתיה מרוחות באדום. הגברים היו מתהלכים, ניגשים מדי פעם, מנסים להחליף עם הבלונדה מילים באנגלית. היו צוחקים צחוק רם והיא הייתה משיבה משהו בשפתה וכשלא הבינו מילה, היו אומרים לה, "קולה". מטוס קטן נחת מדי פעם על המסלול הקרוב לבניין. קבוצות תיירים שהגיעו לנפוש על החוף היו יורדות. גם זוגות שנראו צוהלים. אחד הבאים היה מופיע בכניסה לאולם, מחליף מילים שקטות עם ישראלי שבדק דרכונים וכרטיסי טיסה. גם אותה הוא שאל כמה שאלות כשהגיעה בבוקר, לקח ממנה את הטלפון הנייד לבדיקה. בכל פעם ששאלה על הטלפון, אמר שעוד בודקים. אחר כך נעלם.

היה דמיון מעורפל בין ששת הגברים שהיו באולם וכמעט לא החליפו מילה ביניהם. זה לא רק הז'קטים שלבשו ולא פשטו, חשבה. הם היו פולטים לחלל האוויר צרורות קצרים. החדש שהגיע, זרק "איפה שמו ת'שירותים פה?" ומישהו הצביע לכיוון. מדי פעם היה אחד הולך לפינה ומלחש לתוך הטלפון שלו. האולם היה קטן, ובדממה שעמדה בו כל מילה נשמעה בבירור. "תגיד לקדקוד שלא. בלת"ם, בלת"ם". אחר כך היה חוזר השקט.

הגבר המעונב שישב לידה, נצמד אליה מאז ששאלה אותו אם יש לו טלפון כדי להתקשר הביתה. אמר לה, שגם לו לקחו ולא החזירו.

אחד עם תפיחה מתחת לז'קט הלך לפינה גם הוא, מתחיל בלחישה וממשיך בצעקות, "כוס-אמ-אמ'שלו! שיעלה לנו מטוס מנהלים מהקריה! לא מעניין ת'סבתא'שלי! לא מעניין! עכשיו! עכשיו! אני רוצה הטסה! לא בעוד שעה! לא בבוקר! עכשיו!". מישוהו כחכח בגרונו והצועק חזר ללחוש וכעבור דקה פרץ שוב, "אבל המרחב האווירי כבר יהיה סגור! תגיד, אתה חושב שעשו אותי באצבע, אתה!". כולם נדרכו.

סיפרתי לך שאני מנכ"ל הטוטו? בטח שסיפרתי. את רואה שאת לחוצה? אמרתי לך - לא לדאוג!

אחד גויץ עם ז'קט מקומט גמר לדבר עם חברה שלו, שכנראה בכתה בצד השני. היא חייבת לנסות שוב, חשבה, ניגשה אליו וביקשה רשות להשתמש בטלפון שלו. הוא מלמל משהו על "זה של העבודה". האחרים התרחקו ממנה לכל מיני כיוונים.

מחשבותיה התרוצצו ללא סדר. ממה ששמעה כשעוד היה לה טלפון, הבינה שממחר יתחילו לעוף טילים מעל תל אביב. כשיצאה מן הארץ ביום ראשון, הכל נשמע כמו משהו רחוק, הזוי, עוד כותרת בעיתון. ועכשיו? אסור יהיה לנשום בחוץ?

מהעבודה אמרו שאין ממה לחשוש, סתם מגזימים ובכלל, שבבן-גוריון מחלקים מסכות לכל מי שנכנס. זאת ממחלקת משאבי אנוש אמרה לה, "תראי מה זה. זה הסיוט שלי, שמישהו ייתקע לי אצל לקוח!", והוסיפה בטון מקצועי, "לא נשאר אותך שם. השתגעתי? הרי ממינכן אפשר להגיע לכל מקום!"

אחרי זה יותר לא ענה עוד שם איש. הקליק המתכתי של המזכירה האלקטרונית היה עונה, "משרדינו פתוחים בימים א' עד ה'".

פתאום חשבה שאימא שלה, שדרשה שיתקינו את המקלט האטומי וגם שילמה את החשבון, אמרה שמה שאפשר לקנות בכסף, צריך לקנות כשעוד אפשר. אז אמרה לאמה, שאי אפשר לחיות ככה, די, נגמר, צריך להעביר דף. עכשיו חשבה כמה אוכל יש במזווה במרפסת. בקבוקי שתייה.

אל תדאגי. אני אומר לך שהכל יהיה בסדר. תסמכי עליי. ניפגש שנינו אחר כך בארץ, אה?

הגברים שהסתובבו באולם נראו לה עכשיו עייפים ולא מגולחים. מזמן כבר לא שמעה אותם מדברים בטלפונים. התהלכו הלוך וחזור או סתם עמדו, חולפים בעיניהם על פניה כאילו הייתה אוויר, כאילו חוששים שיצטרכו לענות לה על משהו. הבחורה במזנון אמרה, "נו קולה. פיניש". כולם הסתובבו אליה כמו על פי פקודה.

יוסי-טוטו קם וניסה לדבר אל זה עם הכיס הפנימי התפוח. הוא ענה לו, "לא יודע" עוד לפני ששמע את השאלה. הוא חזר והתיישב לידה, פשט את מקטורן החליפה ותלה אותו בזהירות על מושב הכיסא לידו. כתמי זיעה גדולים התפשטו לו על החולצה.

נו אז מה את אומרת, חמודה? תקועים, אה? תשמעי לי. יש מטוס בדרך אלינו. אני יש לי מקורות!

גל קור עבר בה לאורך השידרה. איך זה קרה? כשנסעה, עוד דיברו על הערכות ואפשרות לא-ריאלית. בלילה בין שני לשלישי הודיעו לכולם לרענן מרחבים מוגנים. בעלה עוד נסע לעבודה. בשלישי בצהריים החזירו את הילדים מהגנים ומבתי הספר. הוא מיהר הביתה כי המטפלת אמרה שלא תגיע, כי לא בטוח שיהיה לה איך לחזור. בערב דרשו לישון על יד חדרים אטומים. כשצלצלו מהעבודה ואמרו לה להגיע לשדה התעופה של מינכן ומשם יעבירו אותה ארצה דרך איזה אי, התלבשה באצבעות רועדות. במונית

עשתה את עצמה ישנה כדי לא לענות לנהג המונית שניסה לפתח שיחה. מתחת לעפעפיה שעצמה בחזקה, חלפו מראות מסויטים, אש ופטריית עשן ואנשים מבוועתים רצים ברחוב, פיהם פעור בצעקה.

הרהור חלף בראשה, שבמקרה הצורך, כלומר אם יקרה משהו ממש רע, השכנים בטח יעזרו. ברור שכולם יתגייסו, יבואו לטפל במה שצריך, גם חברים, גם משפחה. זיכרון עמום עלה וצף, של אימא שלה, שאמרה פעם שבסוף כל אדם לעצמו ולאלה שהכי קרובים, ושהיו כאלה שגם את קרוביהם... עכשיו סידרה בראש רשימה של כולם, כל מי שבא בחשבון.

נראה שנרדמה וחלמה משהו מטושטש, שהיא רצה ורצה ולא ידעה לאן. היא התעוררה לקולות רמים של ויכות. מעבר לחלונות על החוף נצצו אורות צבעוניים. אור חלש האיר את המזנון הריק. הבחורה כנראה הלכה לה. ששת הגברים עמדו שם וצעקו בלי סדר. יוסי-טוטו ישן על ספסל מרוחק, ראשו מונח על כרית שעשה לו מן המקטורן. היא הלכה ונעמדה על יד ההוא, הגוף עם החברה הבוכה, שאלה אותו אם הוא יודע אם הזמן החדש שהופיע על הלוח כשישנה, הוא סופי.

"לא", ענה לה בלחש, " כבר אין יותר מטוסים".

נולדה בעיר קטנה

נגה נוגעת בשערה. יש לה דרך מיוחדת לעשות זאת; נגיעתה ארוכה, משתהה, מתגרה. היא מושכת קווצה בהתמהמהות מכוונת, מסובכת על אצבע אחת ומחליקה הלאה, אל הקצוות המפוחמים.

"אני מתחילה לעבוד ביום ראשון", היא אומרת.

"יופי", אני עונה, "זה טוב מאד"

"כן, מורן אמרה לי שעושים איזה חמש מאות שקל בערב, תחשבי שאם אני עושה שבע משמרות בשבוע..."

אני שומעת את גלגלי מוחה מסתחררים.

"קיצור, אני סוגרת איזו עשירייה במכה אחת"

"נו, זה מצוין" אני אומרת, "ממש טוב אפילו"

היא מעפעפת. "אז ספרי קצת מה קורה אצלך"

במקום תשובה אני לוגמת מהקפה ההפוך שהזמנתי. הוא מלא קצף. אני שונאת קצף.

"טוב, אצלך תמיד טוב" היא עונה במקומי, נאנחת פתאום ולוכדת עוד קווצת שיער, "תמיד אני זו שמסתבכת, אה? את, את מיושרת"

היא ממשיכה ללא מעצורים. סיפרה על אחד שהלך ממנה, אחד שהלכה היא ממנו, אחד שרצה אותה והיא רצתה גם, אבל משהו השתבש שם בדרך, היא לא יודעת מה בדיוק, אולי באמת היא תתקשר. אולי באמת היא תתקשר?

אני זקוקה לקפה חדש.

"לא" אני אומרת ומרימה את עיניי, תרה אחר מלצר-הצעצוע ההוא, "אל תתקשרי"

עכשיו היא מצמצמת את מבטה ומתמקדת בי, מבחינה לראשונה בריבונות קיומי. אני מתכווצת פנימה, שרירי בטני מתקשחים, כל קולי מתגונן.

"מגיע לך מישו יותר טוב ממנו" אני אומרת.

הפעם הצלחתי להדוף את ההתקפה. אני צודקת, בטח שאני צודקת, תמיד צדקתי והיא לא הקשיבה. בגלל זה היא איפה שהיא ואני איפה שאני.

"יהיה בסדר, מאמי" אני מוסיפה בלי לחשוב. ה"מאמי" עלה לי במאמץ, אבל היא לא מבחינה בזיוף. אני בממלכה שלה עכשיו. המשלב צונח, צריך לפעול על פי החוקים. בובה, מאמי, מותק, מה זה משנה.

היא מרוצה לרגע. "את מכירה אותי הכי טוב. אין מה לעשות, חברות ילדות זה לכל החיים. אמור לי מי חברך ואומר לך מי אתה. לא ככה?"

"בטח" אני אומרת.

הפה שלה ממשיך לנוע. המבט שלי נודד החוצה. שוב אני כאן. יש לעיר הזאת מראה מעט דהוי, כמו של דף נייר שנשכח בחוץ, הצהיב משמש, נרטב מטל. וכמה זקנים יש כאן. כאילו מישהו ארגן בריחה המונית מבית אבות, פתח את הדלת ונתן לכולם לחמוק החוצה. הם מציפים את הרחובות, לבושים בבגדים בלתי תואמים, מפזרים מבטים מחפשים, מבולבלים.

היא שואלת על מה אני מסתכלת. אני פותחת את השוקולד הקטן המונח בצלוחית הקפה ונאחזת במתיקות שעל הלשון.

"השרשרת שלך" אני אומרת, "איזו נוסטלגיה"

היא שוב מרוצה. איך זכרתי. איך אפשר לשכוח. "אמא קנתה לי", היא השוויצה אז בפני כולם, "אמא קנתה לי מהחנות של הגרוזינים ליד המשביר. זה לא כסף, זה זהב לבן".

עכשיו היא מציתה וינסטון לייט. אני רואה איך חושיו של המלצר מתחדדים.

"אסור לעשן כאן" אני אומרת לה, "כבר שנתיים שאסור".

היא שואפת במתינות, בהתרסה, בדיוק כמו בפעם הראשונה שבה ראיתי אותה מעשנת. על חוף הים, עם נדב ואסף, שבינתיים גידלו זקן וחזרו בתשובה אבל עוד לא נגמלו מעישון.

"גם הוא מעשן" היא מרימה סנטר לכיוון גבר עטוי בחליפה לבנה ובגורמט זהב, הנשען על דלת הכניסה ומביך בלטישת עיניו את העוברות והשבות.

"הוא הבעלים" אני מטעימה.

נגה רוכנת קדימה. עשן חמים עוטף את נחיריי. אני אוהבת את הריח הזה, זה כמו הריח של...

"את מכירה אותו?"

"לא באופן אישי" נימת קולי עניינית, קרה, קצרת רוח. "והנה הילד בא להעיר לך".

היא מגחכת. רואה איך לא נעים לי שבאים להעיר, שמשכנו תשומת לב. איך אני זזה קצת על הכיסא, כאילו אנחנו עוד בבית ספר היסודי ותפסו אותנו מדברות באמצע השיעור.

היא חושבת שאף פעם לא השתניתי באמת.

"בסדר" היא אומרת באדישות ומפריחה כמה טבעות עשן, "תירגעי, מה את בלחץ?".

אני מושכת בכתפי, כאילו באמת לא אכפת לי, וממלמלת שממילא עוד מעט אני צריכה לחזור לעבודה.

נגה שואפת ונושפת עוד קצת ומכבה את הסיגריה. המלצרון נעצר, מבולבל, לא יודע מה לעשות עכשיו.

"מה עבודה?" היא שואלת בחשד, "תגידי לי, איך יכול להיות שבנאדם עובד כל היום ובסוף מקבל איזה אלפיים שלושת אלפים מסכנים? בשעות שאת טוחנת אני כבר אעשה כפול ארבע".

אני נאלמת. איך היא תמיד יודעת לדקור את נקודות הכאב. במקום לענות אני מציצה בפלאפון ומעמידה פנים שקיבלתי הודעה חשובה.

פתאום היא תופסת לי את היד.

"מזמן לא דיברנו ככה, באמת" היא אומרת בנימה מתפנקת, ילדותית. "התגעעתי אלינו".

"גם אני". אני אומרת ומחייכת אליה. זה לא חיוך שמח. זה סתם חיוך. מין משהו שאני משתמשת בו כשאני מגיעה לכאן.

"אז מתי אני רואה אותך?" היא אומרת. "תבואי קצת, את בכלל לא באה".

"אל תגזימי. אני כאן עכשיו".

"כן, אבל תבואי באמת, לא סתם לקפה" היא מבקשת. "נעשה לנו יום שלם, כמו פעם".

אני מבטיחה לה שאבוא. בטח שאבוא. כן, נעשה כמו פעם. נלך לקניות. גם אני צריכה בגדים. ולהסתפר. ולדבר קצת. יהיה כיף ואני אבוא. אין לה מה לדאוג.

נגה נוגעת בשערה. יש לה דרך מיוחדת לעשות זאת; נגיעתה ארוכה, משתהה, מתגרה. היא מחייכת אליי בסיפוק ואני רואה שהיא שוב לא מרחה כמו שצריך את האייליינר שלה. מתי היא כבר תלמד.

צלמת החתונות

וילונות קטיפה תיאטרליים כיסו את החלונות, מסתירים מפניהן את הרחוב הירושלמי השוקק, אוטמים את נהמת האוטובוסים הפולטים מגבעות ועגלות ונערות סמינר ממהרות.

שתי צעירות, חגיגות בז'קט תואם, בהו בה כשהיא חצתה את האולם לכיוון הבמה. אחת מהן, זאת עם הקשת בשיער, מלמלה שלום. היא פגשה אותן קודם, כאשר השתיים התאפרו בשירותים, מנסות להסתיר את אדמומיות פצעיה הבגרות שעל העור הלבן. כשחלפה הלאה שמעה אותן. על מי המזרחניקיות האלה עובדות עם חצי-כיסוי הראש שלהן. בתגובה היא סגרה עוד כפתור וכמעט חייכה. מה יש, גם לה מותר להרגיש קצת חוטאת.

הכיס שלה רוטט והיא פותחת. הודעה ממנו. "אצלנו בבופה יש חמין, ואצלכם?" היא מעיפה מבט לכיוון השולחן הצדדי. כוסות חד-פעמיות וקנקני מיץ צהוב, מגשי סיגרים ובורקסים שמנוניים. "איכס", היא מחזירה, "לפחות את זה חסכת ממני".

כאשר המקום הולך ומתמלא תחושת הבדידות שלה מתעצמת. זרם הנשים מתחזק, נהר של נעלי לכה שחורות עם פפיון וגרביונים כהים וחצאיות עד אמצע השוק. היא קצת כועסת עליו, מה פתאום הוא הביא אותה לכאן. "ארמונות ההיכל", "היכלי תורה", או "תורת חיים", מי יודע איפה היא בכלל. יקום מקביל, בוועתי, מביך בבוהק הפלואורסנט שלו, ממלכת פרחים מפלסטיק ומפיות בסגול מבריק.

כאשר הכלה שלה להיום מופיעה המצלמה נדרכת. שמלה תפוחה מדי, מחוך הדוק מדי, חיוך רחב מדי. יש לה שרוול סאטן ארוך ומתרחב, שהיא מניעה בהנאה נסתרת, כמו ילדה בשמלת פורים נחשקת. היא צועדת לעבר כיסא הכלה, מרימה את שולי השמלה ומתיישבת. הסצנה מתוזמרת היטב, הנשים מסתדרות כמו מאליהן על בד לבן שהונח על הרצפה, יוצרות טור ארוך, ממתנינות לברכה. לצלמת נותר רק לתעד.

היא מתחילה לעבוד. אחת-אחת הן ניגשות אליה. יד אוחות יד. עיניים גדולות מתמלאות. שפתיים נמתחות. כאשר הן רוכנות לעומתה היא מתוודעת למשחקה המוזר של הפאה הנכרית. הקארה נע בקו ישר ומסתיר את פני האישה התורנית. הצלמת מתרגזת בשקט. כל התמונות יוצאות לה אותו הדבר. חוץ מזה כל השחור והאפור שלהן מבלבלים לה את הווייט-בלאנס, והפעם הוא לא כאן כדי לעזור לה.

גברת מתמוגגת אחת דוחקת בה. "תצלמי, תצלמי", היא אומרת, "זאת הרבנית. היא הכינה אותה לחתונה". "צילמתי", היא עונה ביושב ולא אומרת לה שאי אפשר להכין אף אחת לחתונה גם אם את הרבנית. "ברוך השם שיש היום צלמות", האישה מתעקשת להאיר פנים ועל הדרך מציצה לה במסך הדיגיטלי הקטן, "ובעלך מצלם בגברים?"

"כן", היא אומרת ונשענת על המחיצה. האישה כמעט מסבירה לה שרק אישה יכולה לצלם נשים והצלמת כמעט נתקפת בקוצר רוח, כי היא יודעת שזה לא נכון וגם אנחנו דתיים וגם אותנו מלמדים משהו, אבל אז האישה הולכת והדיון נותר תלוי באוויר הקדוש מאוד.

שתי הנערות ב'קט התואם, הגרסה המקומית לשובינות כנראה, מפיצות את השמועה שהם שם כבר סיימו להתפלל ערבית, ותכונה מתרגשת בפתח האולם.

"הם באים, הם באים!", הן נזעקות ומחלקות טישו ודפים משוכפלים לתפילה לשמח חתן וכלה. השאר ממהרות להיאסף סביב, יוצרות שתי חומות אנושיות מלאות המיה, מותירות באמצע את השביל המקושט הממתין לחתן שיחצה את ים הנשים.

ניגון שקט נשמע, הצלמת מפנה מבט, הגברים חודרים פנימה. החתן צועד במרכז, גבוה, כהה עור ומלגלג. העדשה שלה מצטמצמת לכיוונו וממסגרת את פניו. מתחת למגבעת הוא מצטייר כמו עוד בחור שכונות. הלגלוג שלו דווקא פוטוגני.

עוד רגע אחד והוא חוצה וניצב מולה ומכסה את פניה והולך. כל כך מהר הוא הולך. במקום לעבוד הצלמת בוהה בהינומה האטומה המסתירה את הכלה שלה עד לצוואר. היא אף פעם לא צילמה כלה בלי פנים. היא מנסה שלא לחשוב על פרה עיוורת כאשר הינומת האריג הלבן מתרוממת ועומדת על רגליה, מניחה לשתי האמהות לאחוזו בה משני צידיה ולהוביל לכיוון החופה. אבל היא לא מצליחה וכל השדים מתערבלים לה בראש כשהיא פועלת על מצב אוטומט שמבטיח צמצם נמוך ותריס פתוח.

כאשר מקפלים את החופה הצלם והצלמת נפגשים ברחוב, מחוץ לשני האולמות, ומתחבקים דווקא מול כולם למרות שאין שם אף אחד. "בואי, חדר הייחוד למעלה", הוא אומר ומוסיף משהו על אובר-טיים ושלא תדאג. אבל היא יודעת שתמחור נוסף לא יהיה כאן, גם כך החתונה הזאת חצי בהתנדבות, טובה לחבר של חבר. ולמרות השעה המאוחרת היא מתעכבת בכונה, משתדלת לעלות לאט-לאט במדרגות, מטפחת לעצמה איזו תקווה רומנטית בנוגע לחדר הייחוד. הרי זאת הפעם הראשונה שלהם ביחד כזוג נשוי וכל האסור עכשיו כבר מותר.

כעבור רגע החתן פותח להם עם לחמניית שומשום בפה, צלחת חומס ביד והלב שלה שוקע. "בתיאבון", היא אומרת לו, והלגלוג שלו פתאום נראה לה מטופש. "מוכנים להצטלם ביחד?", הוא מוחה את הפירורים מפיו. הכלה מתגלה מאחוריו, ישובה לשולחן. על ראשה כבר נחה פאה חדשה בתסרוקת גבוהה ומלאה בספריי, עשויה משיער אמיתי של אישה זרה.

"אני לא חושבת שאפשר", היא אומרת במצוקה גלויה.

הצלמת מביטה בה בשאלה. הכלה קמה, ידיה נחבאות אל מאחורי גבה. "קצת התלכלכתי", היא מסבירה, "והמגבונים לא עוזרים".

כשהיא מראה לה את השרוול הארוך, המתרחב, הצלמת נאלמת. בד סאטן לבן טבול בסלט מטבוחה עמוס בשמן, אדום ומבריק, שטפטף והכתים ונמרח.

"יראו את זה בתמונות?" הכלה מכוונת אליה זוג עיניים גדולות ותמימות.

"אף אחד לא ישים לב", הצלמת משקרת ובקושי מסתירה את הזעזוע.

פתאום הלב שלה נכמר. היא שולחת יד לשערה ושולפת את שתי סיכות הראש שהחזיקו את חצי הכיסוי שלה, מקפלת את השרוול המלוכלך ודוקרת אותן פנימה. המראה עדיין מגוחך, אך הכלה שלה מרוצה. "תודה, אני אחזיר לך אותן", היא מבטיחה.

"אין צורך", הצלמת ממלמלת. היא עוקבת אחריה בעיניה, רואה כיצד היא מרשרשת בתחתית החישוק של שמלתה, יוצאת להצטלם ליד עציץ פלסטיק מאובק בחדר מדרגות, והחתן שלה אחריה, עוד מתקשה להיפרד מהלחמנייה שלו.

בדרך לבית העלמין

בדרך היא ניסתה לשחזר את השיחה מהבוקר עם דיתה. "אפי", קראה מזכירת הקיבוץ מן העבר השני, מופתעת, כאילו היא לא ציפתה שתענה לה, "זו דיתה, צריך לדבר על אבא, אפי, אני חושבת שכדאי שתבואי". אפרת שנאה שהם קוראים לה אפי, אך התאפקה בפעם השנייה לא לתקן אותה. "הוא יושב כל היום ליד הסלע הלבן ולא מוכן לחזור עם אף אחד. רק נחום מצליח לשכנע אותו לעלות לטנדר ולחזור. הוא גם רזה מאד. ד"ר קנטרובסקי אומר שרק את יודעת לדבר איתו, אנחנו פוחדים שיקרה לו משהו". זה היה החלק הכי מצחיק בדבריה. הרי הכל כבר קרה, ואותה, דווקא הפחיד שלא יקרה יותר כלום, שהמוות האיטי הזה יימשך לנצח. "אני לא שומעת אותך טוב, דיתה, אני באזור ללא קליטה", אמרה ולחצה על כפתור ה'End'. כמה מענג היה לנתק עכשיו את הצבועה הזו. "נו דיתה, את מתחילה לחוש רגשי אשמה?" שאלה בטון קולני ומוכיח לכיוון המכשיר הדומם, כאילו דיתה ישבה ממש בתוכו.

בכניסה לוואדי מילק היא נזכרה שיש לה רדיו והחליטה להוציא את דיתה מהראש. צווחה של ריטה בפרסית, בווליום מקסימלי, הקפיצה אותה. עוד היסטורית, חשבה לעצמה כשהנמיכה את הווליום. גם הערוץ לא ישב במיקומו המדויק וריטה נשמעה עכשיו כמו מכונת כביסה בזמן סחיטה. זה הצחיק אותה איך שכל הפתוס הזה של ריטה מתרסק לרסיסים. לאחר שיטוט בעוד כמה ערוצים, התבייתה על רדיו קול העמק. קולו המזוכך של אליקו מוצרי חשמל ומבצע הצמיג השני בחמישים אחוז של מוסך האחים צוברי לא עשה לה את זה, והיא הבינה שאין מנוס מהשקט.

"אדם צריך עוגן בחיים, סיבה לקום בבוקר, אחרת מוטב לו ולסביבתו אם יועיל להעניק את גופו למדע", קולו הולם במוחה. כמה פעמים בחייה שמעה ממנו את המשפט הזה, והנה לראשונה הוא מהדהד בה. למה הם לא יכלו לחכות קצת עם הפרטת בית העלמין, חשבה לעצמה. הוא היה כל עולמו. היא שנאה את כל עניין ההפרטה הזה. לא שהיא לא הבינה, היא אפילו תמכה בחלק מההפרטה במיוחד כשהבינה שכמה מהפרזיטים הגדולים מהמחזור שלה ייאלצו לצאת לעבוד בעיר, אבל אובססיית ההפרטה הזו הטריפה אותה. היא חשה כעת שלמה, יותר מבכל שש-עשרה שנותיה בעיר, על שעזבה את הקיבוץ. את כל חייו הוא השקיע בבית העלמין, חשבה, ועכשיו, מנהל חיצוני, מוכר חלקות קבר עם תוספות לחילונים עירוניים. מעצב גינות ומעצבת מצבות ומנהל עבודה ופועלי גינון, כמה אנשים צריך להחליף איש זקן שהיתה לו סיבה לקום בבוקר. ביום שהתקבלה ההחלטה באסיפת החברים, הוא צלצל אליה ואמר, "תראי אפרתינק'ה, זה האבסורד, כולם כאן רוצים לחיות כמו בעיר והעירניקים רוצים לבוא למות בקיבוץ, פעם הם היו באים למחנה עבודה, עכשיו הם באים לנהל".

בפנייה לצומת התשבי ניסתה שוב את מזלה עם הרדיו, דיווחי התנועה בגלגל"צ סיפקו לה ניחומים לשעה קלה, על שהיא גולשת בין מרבדיו הירוקים של העמק בשעה שחצי מדינה תקועה באיילון. למרות שהבטיחה לעצמה שלא תעשן יותר באוטו, היא תחבה את ידה הימנית לתיק השק שלצדה, ושלפה ממנו חפיסת מרלבורו-לייט. ביד אחת קירבה את הקופסא לפיה, הרימה את המכסה בעזרת שפתה העליונה ונעצה את שיניה הקדמיות באחת הסיגריות, לאחר מכן לפתה אותה בעדינות בשתי שפתיה ושחררה את השיניים. ידה השנייה תרה במעמקי התיק אחר המצת ומיששה בדרך, שפתון ללא מכסה, תרסיס מי פה ומסטיק שהופשט חלקית מאריותו.

כשהרמזור בצומת כבר יהושע התחלף לאדום האטה ומצאה את המצת. היא פתחה את החלון, שאפה בהנאה את קוקטייל אוויר העמק והמרלבורו ונוכרה בסיגריה הראשונה שעישנה עם צביקה וינר ליד הקבר של בתיה זורקין. זה היה החלק הכי מוסתר בבית הקברות, מצד אחד הסלע הלבן הגדול ומן הצד השני אברום גורדין, וממול, למרגלותיהם, נפרש העמק במלוא הדרו. "איך זה להיות בת של קברן?" שאל צביקה, שרצה להעמיק את האינטימיות ביניהם. "מרכז ענף בית הקברות!" היא השיבה ללא היסוס. "ולפחות אבא שלי לא מגדל את המתים שלו ושולח אותם לשחיטה". צביקה, שאביו ריכז את ענף הלול בקיבוץ, התנצל, אבל היא כבר הבינה שהלכה ההזדמנות לנשיקה.

וזה לא שהיא לא תהתה בעצמה על העבודה הזו של אביה כשהייתה ילדה. עכשיו נזכרה שבאחת מחופשות הפסח כשעזרה לאבא בשתילת האביב המפורסמת שלו, שאלה אותו, "אבא, אתה אוהב את העבודה שלך?". והוא השיב לה כי בכל קבורה של חבר קיבוץ הוא מביא לקבורה את הוריו שמעולם לא זכו לה, ובכל שתילה של גרניים ופטוניה הוא מניח לכבודם פרחים על הקבר. מאז המשיכה לבוא לעזור לו בכל חופשה.

היו ויכוחים על כך בין הוריה, וגם בקיבוץ לא ראו זאת בעין יפה. "אתה גורם נזק לילדה", היתה אמא אומרת, "מי שמע על ילדה קטנה שמבלה את כל חופשותיה בבית קברות?". אבל היא לא ויתרה. את הבוקר היו מתחילים בסיור חדשים ותמיד מסיימים בחלקת המייסדים. את כל קורות הקיבוץ היא למדה שם. בצהרים היה אחד מהם הולך לחדר האוכל וחוזר עם מנשקה מלאה והם היו יושבים לאכול אצל בתיה זורקין מול הנף.

בשער הכניסה לקיבוץ פנתה ישר שמאלה לגבעה. חומת הברושים הענקית נראתה לה פתאום קטנה ועלובה. היא חלפה על פני שורה של מכוניות מבריקות, שירדו חזרה לכיוון הכביש. ברחבת הכניסה כיבתה את המנוע והתקדמה ברגל לעבר הסלע הלבן. בדרך חלפה על פני שורת המייסדים וחשבה - לא השתנתם בכלל...

למרות השקיעה שהייתה מול עיניה היא הבחינה בצלו, שנראה לה כמו אוסף שאריות מהאיש שכל כך אהבה. הוא הבחין בה רק כשהתכופפה לנשקו. "באת לבקר את האבא הזקן שלך?" שאל בעיניים מכווצות. "דואגים לך פה אתה יודע", אמרה והתיישבה לצדו על הספסל החצוב בסלע. עכשיו, כשהיו קרובים בתוך הגומחה הזו ומוגנים מסנוור השמש, היא הביטה בעיניו ולראשונה זה הכה בה. "מה איתך אבא?", שאלה

וכמו בלחיצת כפתור, התמלאו עיניו דמעות שפרצו החוצה בזרם קולח וגופו הרפה התחיל מתכווץ ומתייפח, מתכווץ ומתייפח כמו ילד. חסרת אונים ליטפה את פניו הרטובות, שלחה ידיה לכתפיו והצמידה אותו אליה בחיבוק חזק. פניה מעל לכתפו פניו מעל לכתפה וככה שהו דקות ארוכות עד שנרגעו. "לא התכוונתי לצער אותך", אמר כשנרגע. מבטו המבוויש הזכיר לה ילד שמחכה שיזרקו לו חבל לרדת מהעץ. היא חייכה חיוך מאולץ. "רוצה לעשות לי סיוור בחדשים?" הפתיעה אותו ואת עצמה. "אני לא מכיר שם אף אחד". אמר. "הגיע הזמן לעשות היכרות, לא?" היא הושיטה לו ידיים ועזרה לו לקום. הוא נאנח והתמסר להובלתה.

"תראי מה העירניקים עשו פה, משהו הם בכל זאת מבינים בגינון", "כן אה" -

"תגידי, מה דעתך על זה, לא קצת מצועצעת בעינייך?" - "איזה קיבוצניק אתה".

היא השחילה את זרועה תחת זרועו, סובבה את פרק כף ידה ושילבה את אצבעותיה בשלו. עדיין היה בהן אותו חספוס שאהבה. רגליו נעו באיטיות והיא התאימה את קצב צעדיה לשלו.

שבעה

ופתאום נכנסה אישה בג'נס. היא היתה לבושה חולצת ג'נס, שבקעה מתוך מכנסי ג'נס שליטפו באווריריות נעלי ג'נס ועל כתפה היה תלוי תיק ג'נס. פניה עטו מבט רציני ודהוי ועיניה היו לחות.

הבוקר האחרון בשבוע המתיש הזה התחיל יחסית רגוע. הם ישבו במטבח וסיכמו את אירועי אמש. "נראה לי שעברנו את המסה הגדולה אתמול", אמרה עידית. "כל הנהלת החברה שלי היתה פה". "לדורותיה", הוסיף דורון שהחזיק יד על בטן מלאה בורקסים. דודה אסתר הבטיחה שאחרי השבעה היא תפנק אותם במאכלים בריאים. "זה לא אישי, אסתר, אבל אחרי השבעה אני צריך חופשה ארוכה מהמשפחה", אמר דורון וחשב לעצמו שהוא צריך חופשה בעיקר מהנשים שבה. עידית שקראה את מחשבותיו אמרה לו, "מה אתה מתבכייך, אנחנו הרי מצטמצמות, יש לך כבר פחות אחת". "פחות האחת", חידד דורון.

כשהחלו לטפטף המבקרים הראשונים, עידית הלכה לקרוא לחני שישבה כל העת בחדר וקראה. "התחילו לבוא אנשים, לא נעים", אמרה לה עידית. חני הניחה את הספר והצטרפה לאחותה הגדולה. הן התיישבו במקומן על הספה וחני שמעה את דודה אסתר לוחשת לבירמנים, "קשה לה, היא היתה הכי קשורה אליה". זה היה רגע לפני שהאישה בג'נס נכנסה. היא התיישבה בכיסא שליד דורון, שהיה עוד חם מישבנה של השכנה שמגיעה כל בוקר עם שקית קרואסונים חמים, והולכת רק אחרי שהיא בולסת כמעט את כולה בעצמה. נוכחותה התכלכלה בלטה וכולם הסתכלו עליה והחליפו ביניהם מבטים שואלים. הם לא יודעים מי היא. זה ברור. זו הפעם השלישית שהם יושבים שבעה בשש השנים האחרונות והם כבר מכירים את הקרובים הרחוקים מכל הצדדים. הראשונה היתה על אבא, השנייה על דני, בעלה של עידית, שלא היתה לו משפחה אז הם ישבו איתה כל השבוע. והשלישית עכשיו. ואותה, את האישה בג'נס הם לא ראו מעולם. דורון מסתכל על חני ומבטו משתהה טיפה. הוא מנסה ללכוד את עיניה, הנה זה קורה, ממש כמו פעם כשהיו ילדים, עוד רגע ופרץ צחוק אדיר מאיים לקרוע את אווירת המלנכוליה. חני מבינה מה הולך לקרות לה והיא מנסה לברוח בעיניה ומסיטה אותן לכיוון דודה אסתר, אך רצינותה של אסתר רק מגבירה את יצר המרדנות הגואה בבטנה והיא פורצת בשאגת צחוק בלתי ניתנת לריסון וכמו בנפול מגדל קלפים, היא גוררת אחריה את שני אחיה. הראשון כמובן היה דורון אבל אפילו עידית נפלה הפעם. הסכר נפרץ, קרביים התפקעו, דמעות צחוק זלגו ככל עבר ואפים אדומים קונחו. הפרץ נמשך דקות ארוכות עד שנבלם.

הדודה אסתר, שחשה כמו אחרי רעידת אדמה, חיכה בהתנצלות ולאחר שהמתינה כמה שניות לוודא שאין רעידות משנה, הציעה לאורחים שתייה קרה. בדרך למטבח היא סיננה באוזנה של עידית, "אנשים באים לנחם

אתכם ואתם עושים מהם צחוק". עידית קמה, התנצלה ורצה לשירותים לנקות את האיפור שזלג, לא לפני שתקעה בחני מבט חודר, כזה שהיה מקפיא אותה מאז שהיתה קטנה. פניה של חני בערו והיא חשבה לעצמה שהיא כבר בת שלושים ושש וכבר אין לה הורים, ואף אחד כבר לא יחנך אותה. אפילו לא עידית. אחר כך רצה אחריה לשירותים. הדלת היתה סגורה והיא שמעה מבחוץ את עידית מתייפחת בככי. היא רצתה לפתוח את הדלת ולחבק אותה אך ידעה שאסור לה. אפילו בלוויה היא לא בכתה, שמרה על האיפור שלא ייזל, ניהלה את ה"אירוע" ביד רמה כאילו זו עוד אחת מההפקות שלה. כששמעה את המים בניאגרה יורדים, חזרה חני במהרה לסלון ובדרך שמעה את דודה אסתר מתנצלת בפני האורחים. "שלושה חודשים הם לא זוו ממנה", היא אמרה, "הם כנראה צריכים קצת פורקן אחרי הסבל שהם ראו". עידית חזרה מאופרת למשעי ועל פניה החיוך הייצוגי.

בינתיים הגיעו השכנים של הדודה אסתר שאמרו שהם מכירים את עידית מאז שהיתה בגובה השולחן ואליהו מהמכולת שהוכתר כזוכה האלף לומר ש"אמא שלכם היתה אישה מאד אצילית". חני הקשיבה לדודה אסתר מתארת לשכנים בפעם המאה איך אמא מתה. ההתמדה הזו הפעימה את חני. הדודה לא החסירה אף פרט וחני כבר התחילה להאמין שזאת אסתר שהיתה שם ולא היא. מכאן המשיכה לרגעיו האחרונים של דוד מיכאל, של סבתא צביה ועד הבת של השכנה שלה ב"שער עלייה". סיפורי המוות הפיחו באסתר חיים ולווג השכנים לא היה צ'אנס להשחיל את סיפור מותה של בתם אף על פי שהיו נחושים לנסות.

חני ישבה בוהה בחלל ותהתה מה היא עושה כאן בכלל, היא מרגישה כמו זרה בבית שלה. כולם מחטטים לה, נוגעים לה, נוגעים בה. כולם משתתפים בצערה. היא לא רוצה שותפים. זה שלה. שלה ושל האחים שלה. מזל שמחר כל זה מסתיים.

אורחים באו ואורחים עזבו ואתם האישה בג'נס. כשאחרון האורחים הלך התכוננה עידית לחזור הביתה, כמו בכל ערב. כשעמדה ליד הדלת, חני עצרה אותה, "אני מצטערת על הבוקר", אמרה. בתגובה, ניקרה עידית את לחייה בנשיקה חטופה. "ניפגש בתשע בבית הקברות. אל תאחרו", אמרה ויצאה.

דורון ישב בחוץ ועישן. השמים היו כהים, חשוכים. היא ניגשה אליו. "קפה?", שאלה. "כן" אמר, "אני חייב קפה אחד שלם בלי נשיקות באמצע". חני חזרה עם שתי כוסות קפה ונשארה לעמוד. "שבי" – "אני לא יכולה יותר לשבת". היא לקחה לידיה את קופסת הסיגריות ושלפה משם אחת. דורון הסתכל בה בפנים שואלות. "רק להריח", אמרה. היא החליקה את אצבעותיה כמה פעמים על הסיגריה וקירבה אותה לאפה, עצמה את עיניה והסניפה אותה עמוק עמוק פנימה. "מתגעגעת?", שאל דורון. "עוד לא עבר מספיק זמן", אמרה. "לסיגריות אני מתכוון" – "גם אני", אמרה ותחבה את הסיגריה בין שפתיה. היא נטלה את המצת, הדליקה את הסיגריה במיומנות ושאפה שאיפה ארוכה לריאותיה. "זהו, זה נגמר מחר". דורון נאנח כמנסה לנחם אותה ואת עצמו. "זה רק מתחיל מחר", אמרה ומחצה את הסיגריה אל תוך המאפרה וחזרה פנימה. "אמא היתה רוצה שתחזרי מהר לחיים רגילים". הוא קרא אחריה. מה שאמא רוצה כבר לא רלוונטי, חשבה לעצמה.

היא נכנסה לחדר השינה ובלי לפשוט את בגדיה נכנסה למיטה. משלא נרדמה קמה ופתחה בפעם האלף השבוע את אלבומי התמונות. היא עברה אלבום אלבום ובדקה את כל התמונות בקופסת הפח הישנה, אחת אחת. היא לא הצליחה לדלות שום זכר שירמוז משהו על האישה בג'ינס. כשכיבתה את האור הבינה שהיחידה שיכלה לגאול אותה מסקרנותה זאת אמא וחשבה לעצמה, כמה חבל שאי אפשר לשאול אותה יותר.

הכל בסדר?

ביציאה מהכפר נתקע הרכב של 'הסעות הגליל' שנסע לפניי. אחרי כמה ניסיונות שלא הצליחו להתניע את הרכב הנהג ירד לדחוף אותו הצידה כדי לפנות את הצומת. מזל שהיתה שם ירידה, אחרת הייתי מאחרת לפגישה ביותר מחמש דקות. הייתי חוסכת את העיכוב הזה אם הייתי יוצאת קודם. כשהגעתי הוא כבר ישב שם כשפניו אל מגרש החניה ואל הנוף. מרחוק ראיתי את שערו הלבן מתבדר ברוח. רק בתמונות של יום העצמאות שמתי לב שיש לו שיער לבן ארוך. הוא בא ישר מהעבודה. אני הספקתי לעבור דרך הבית.

התנשקנו קלות, אחת על כל לחי, כמו בכל פעם שאנחנו נפגשים. "הנוף פה מדהים", אמרתי כשאני מביטה לכיוון של המבטים שלו. הבתים של הכפר היו מסודרים לאורך המדרון חובקים את שיפוליו ומשקיפים לנוף של נחל כזיב. המלצרית הביאה את התפריט ושאלה אם נרצה כבר להזמין. "תני לנו עוד כמה דקות" הוא אמר ודיברנו על הנוף ועל בית הקפה החדש הזה וכמה מוצלח המיקום שלו ועוד כמה משפטים על הלחץ בעבודה שלי שלו ואז שתקנו יחד כשאנחנו יושבים בכיוון של הנוף.

המלצרית הגיעה שוב עם שאלת ה'תרצו להזמין?' "בשבילי תה עם עלי נענע" אמרתי, "פעמיים" הוא אמר. "עוד משהו?" שאלה. "לא" עניתי. ושוב השתררה שתיקה בינינו. השמש נעלמה מאחורי הגג של בית הקפה רוח קלילה נשבה והשיער שלו התבדר ברוח.

"תגידי, מה פתאום את מתעניינת באח שלי?" הוא שאל. ברגע הראשון רציתי להגיד שאני לא מעוניינת באח שלו אלא מעוניינת בו אבל במקום זה אמרתי משהו על זה שאני מתעניינת בשכול ובהשפעתו על החיים שלו. "אבל למה דווקא עכשיו?" הוא רצה לדעת, ואני מלמלתי משהו על התקופה של יום השואה ויום הזיכרון ועל מה שהימים האלה עושים לי, ובדיוק בימים האלה התכתבנו בעניינים אחרים וזכרתי ואמרתי לו שהייתי מאד רוצה שהוא יספר לי עליו ושאלתי אם יהיה מוכן.

"מאז שאמרתי לך שאני מוכן חשבתי על זה הרבה" אמר "על זה שיש לי הרבה חברים וכולם יודעים אבל כמעט אף אחד לא שאל אותי עליו". הוא אמר את זה כשהמבט שלו פנה לנוף. באותו רגע ממש יכולתי לראות את שורת החברים האלה ולקרוא את המחשבות שלו. "בן כמה היית כשהוא נהרג?" השאלה שלי הפנתה את המבט שלו בחזרה אל כוס התה שעמדה על השולחן. "אני הייתי בן 24" ענה כשהוא לוגם ממנה לאיטו, "שנינו גויסנו למלחמה ומבין שנינו דווקא אני הייתי הכי קרבי והייתי בתוך המלחמה, הוא היה בחיל חימוש ובכלל לא חשבתי שמשוהו יכול לקרות לו. הוא היה בסך הכל בן 26".

התחיל להיות ממש קריר לשבת בחוץ. "הכל בסדר?" שאלה המלצרית שהתקרבה אלינו שוב. מה כבר יכול להיות לא בסדר בשתי כוסות תה, הרהרתי. "כן, תודה" אמרנו כמעט ביחד. אנחנו חייכנו וגם היא חייכה וחזרה פנימה. המנהג הזה לבוא ולשאול מדי פעם אם 'הכל בסדר' מעצבן.

"תגיד", אמרתי לו, "אם שניכם הייתם ביחד במלחמה, אז בטח בכלל לא ידעת מה שקרה לו. מתי בכלל ידעת שהוא נהרג, איך זה נודע לך?"

"המג"ד קרא לי יום אחד ואמר שאני צריך לנסוע הביתה. ישר ידעתי שזה אח שלי. "זה אח שלי? שאלתי והוא אמר שכן". הכוס שהחזקתי בשתי ידיי היתה עוד קצת חמה. חיבקתי אותה חזק, מנסה לשאוב ממנה עוד קצת חום. חשבתי על זה שבטח הוא לא היה בהלוויה ולא בשבעה. "לא ישבתי שבעה, ואם את זוכרת את ההלוויות עשו אחרי כמה חודשים. אז בהלוויה הזו הייתי. בראשונה לא".

בזמן שהוא התכנס לתוך המחשבות שלו סיפרתי לו על הסרט "מתחת לשטיח" שראיתי בדוק-אביב שמספר על משפחה שבה שישה בנים. הבן הבכור נהרג בתאונת אימונים בצבא לפני 41 שנה, והסרט מספר על ההתמודדות של האמא ושל כל אחד מהאחים עם השכול. באחד הדיאלוגים בסרט הילדים אמרו לאימא שלהם שמהרגע שאח שלהם נהרג היא הפסיקה להיות אמא. "איך המוות של אחיך השפיע על ההורים שלך?" שאלתי.

מזווית העין ראיתי את המלצרית מתקרבת אלינו שוב. תכף היא תשאל אם הכל בסדר כשאנחנו יושבים כבר שעה וחצי על שתי כוסות תה. בשביל הבית קפה אנשים כמונו זה לא עסק משתלם. "תרצו עוד משהו?" שאלה. "לא. אם נרצה עוד משהו נקרא לך, בסדר?" אמרתי בקול חסר סבלנות. היא הסתכלה עליי והלכה. היה כבר ממש קר, מזל שהבאתי סוודר. "לא קר לך?" שאלתי. הוא חיך ואמר שלא.

ואז הוא סיפר שאמא שלו נפטרה מסרטן שנתיים לפני שאחיו נהרג. "ואבא שלך?", "אבא שלי היה איש סגור לפני זה ונשאר איש סגור אחרי זה. הוא המשיך לעבוד והיה נוסע הרבה לאשתו של אחי לבקר את הילדים שלו. אני חזרתי לחיים שהיו לי לפני המלחמה. אנחנו כמעט לא דיברנו על זה. הוא הסתגר בעולמו ואני בעולמי, אחר כך הוא חלה ולפני כמה שנים נפטר".

"יש לי בבית מכתבים שאח שלי כתב לי מהתקופה שהיה בצבא", המשיך, "הוא כותב שם על כל מיני דברים שעוברים עליו בצבא. שום דבר אישי. חוץ מתמונות זה כמעט הזיכרון היחיד שיש לי ממנו". "ומה אתה מרגיש כשאתה קורא את המכתבים האלה היום?" שאלתי. הוא שוב שתק. המבט שלו היה תקוע על שורת הבתים על צלע הוואדי. הערב כבר כמעט ירד. אנחנו כמעט לבד בחושך כשהוא אמר משהו על החמצה. על כל מיני החמצות. שלא היה להם מספיק זמן להיות אחים כמו שהוא רואה היום אצל חברים שלו, שלא בילו מספיק זמן ביחד, שלא היה בן מספיק טוב להורים שלו, שלא הקדיש להם יותר זמן, שבילה הרבה זמן בתנועה ומחוץ לבית, על ההסתגרות.

המלצרית התקרבה שוב. "תוכלי להביא לנו חשבון?". "בטח", אמרה המלצרית וחזרה על עקבותיה. "אני מקווה שנהניתם", אמרה אחרי שגרפה לכיס שלה את התשלום ואת הטיפ. "בטח" אמרנו. חיבוק קטן במגרש החניה ונשיקה אחת מרפרפת ושנינו מיהרנו כל אחד למכונת שלו. הוא מיהר להתניע ונסע. אני נשארתי עוד קצת להתחמם ואחר כך נסעתי גם.

יהודית לוי

תנועת כדור הארץ

אֲנַחְנוּ שְׁתֵּי יְכָשׁוֹת

מִשְׁטָחִים גְּדוֹלִים, עֲנָקִים, פְּרוּשִׁים

לוֹחֹת טְקֵטוֹנִים.

לְאֵט לְאֵט אֲנַחְנוּ זָוִים.

בִּיכָשֶׁת שְׁלִי לְבָה מְאִמָּת

בְּשֶׁלֶךְ הַר גַּעַשׁ מִתְפָּרֵץ

אֲנִי נוֹדְדָת, אַתָּה גַּע.

נִכְנָעִים לְכַח הַמְּשִׁיכָה.

קִרְקָעִית הַיָּם מִתְפַּשֶּׁטֶת בִּי

זְרָמִים חֲזָקִים מְעַרְבְּלִים אוֹתִי

הַיִּיטִי רוֹצָה לְהִיּוֹת מִשְׁלַחַת חֶקֶר עַל הַיְכָשֶׁת שְׁלֶךְ.

יסמין אלעד

סימנים

כשקמתי בבוקר פתחתי את התריס והבטתי אל השמים. כל הסימנים העידו שהולך לרדת גשם. רוח נשבה והעננים נאספו, אפורים ומאיימים, מביסים כל תקווה שבמשך היום הזה תזרח השמש. מיהרתי לסגור את התריס וגם את החלון.

זה לא יום טוב, אם ככה הוא מתחיל. כבדות ירדה עליי. גם אחרי שהתארגנתי ושתייתי בהיסח דעת את הקפה בישיבה על משענת הספה, מזפזפת בשלט בין תכניות הבוקר, נותרתי מדוכדכת. עוד לא החלטתי מה לעשות ובעצם כבר החלטתי. אתמול כבר הייתי סגורה על זה, וגם הבטחתי לעצמי שלא אתחרט. אבל הבוקר זה נראה לי פחות מוחלט, פחות משכנע. כי אולי אני עושה טעות, וזו תהיה טעות איומה, גורלית, שאני הולכת להתחרט עליה.

יצאתי אל הרוח הקרה, מתכרבלת במעיל ונדחסת לתוך הרכב.

אני חייבת לגמור עם זה היום. "אני אודיע ודי", אמרתי בקול רם והבל פי החם התאדה בחלל המכונית. 'זהו. אי אפשר למשוך את זה יותר', חשבתי והתנעתי את האוטו.

מכונית משטרה אותתה לי לעצור. האטתי ועצרתי בשולי הכביש. במראה ראיתי דמות יוצאת מהמכונית. המתנתי שייגשו אליי. כן, אני פשוט אלך למזכירה שלו הבוקר, איך שאני מגיעה, ואקבע פגישה, אולי אפילו אכנס מיד אם הוא לא יהיה עסוק ואגמור עם זה. פתחתי את חלון המכונית לקראת השוטר. הנה היא הולכת לתת לי דוח. "גברת, את נוסעת בלי פנס קדמי ימני. זה מאוד מסוכן ביום כזה ובטח בלילה". בהיתי בה. לא מספיקה לענות והיא אמרה, "אני לא נותנת לך דוח זו רק אזהרה". אזהרה, המילה הזו הדהדה בראשי גם כשחזרתי לכביש. למה היא התכוונה? האם זה איזה מסר סמוי, שנשלח אליי מלמעלה, שאסור לי להוציא לפועל החלטות חשובות, לפחות לא היום?

אבל כבר החלטתי, ואני לא מתכוונת לשקול את זה מחדש, אין לזה סוף, ועדיף שאחתוך את זה, אחרת לעולם לא אוכל להחליט. זה חייב להיות היום, שאוכל לתת להם התראה של חודש מראש, ושאדע שזה סגור וחתום. שאין דרך חזרה. התקרבותי לצומת, האם אספיק לעבור בירוק? זה הסימן, אם היה אדום סימן ש... היססתי אם להאט או להאיץ. כשנכנסתי לצומת הרמזור התחלף לצהוב ומיד, כמעט ללא הפוגה לאדום – אבל אני כבר בצד השני, מתקרבת למשרד.

שמונה וחצי. האם אגיע בזמן לעבודה לפני שהחניון נסגר? אבל החניון המלא כבר סגור. פניתי לחפש חניה ברחובות ליד. הנה מצאתי! בדיוק מישוהו יצא. אבל צריך כרטיס חניה. חיטטתי בארנק, למצוא מטבע מדויק. אם יש לי, זה סימן. אבל אין לי. ניגשתי לקיוסק הקרוב לפרוט שטר של 50. עיני נחות על העיתון של הבוקר ועל הכותרת: "משבר כלכלי בפתח" ועל כותרת המשנה - "7 אחוזי אבטלה צפויים בינואר". נחרדתי והחלטתי להתקשר להודיע שאני מאחרת. הקו היה תפוס. ושוב אני מנסה, עדיין תפוס. זה כנראה סימן. ניערתי את עצמי - חבל על הזמן, אני זוה. את המטבע שקיבלתי בקיוסק הכנסתי למדחן. ניגשתי לאוטו והצמדתי את תווית החניה לשמשה והתחלתי לצעוד. אבל אז חזרתי בריצה לאוטו - שכחתי לנעול. דעתי פזורה. זה לא היום שלי, זה כבר ברור. אבל איזה יום עוד מחכה לי. נעלתי את האוטו ומיהרתי לבניין.

צעדתי מוכנית קדימה, אל דלפק המזכירה של המשרד בקומה הכל כך מוכרת אך המנוכרת, קומה שביליתי בה עשר שנים, עשר שנים מאוסות. מובן שאני חייבת להתפטר, ולהיפטר מהמקום הזה. איך יכולתי בכלל לחשוב שאוכל להמשיך לעבוד פה? פי יבש ובטני פרפרה. שאלתי אם המנהל נמצא. המזכירה שאלה, מבלי להרים את הראש, אם קבעתי איתו פגישה. עניתי שלא, אבל זה דחוף. היא אמרה שהמנהל לא נמצא כרגע ושהיא לא יכולה לקבוע כלום.

אבל מה זה אומר לעזאזל? איזה סימן הוא זה? זה טוב או שזה רע? לא בטוחה, אבל חשתי הקלה גדולה.

קיבלתי עוד ארכה.

לימור פאר-רזניק
לעוף למעמקים

לצלל

כאלו אין שמים מלאי ענן שחר

ולראות אין הדגים חיים

בלי לזכר נוף אחר

לעוף

כאלו אין עגנים

ולראות אין המעמקים אינם

אלא אשליה של אסירים

מחפשי משמעות וכבוד

לימור פאר-רזניק

עדות

אֶהְבֶּתְּ אוֹתִי אָז

כְּשֶׁחָדְלוּ מְנַגְּנֵי לְעַבֵּד

וְנִתְפָּזְרֵתִי בְּרִסְסִים.

בְּעֵינֶיךָ הַטּוֹבוֹת

חִבְרָתְךָ פְּזוּרֵי מַחְדָּשׁ

לְרַגַע,

כִּי יִדְעֵנוּ שְׂנֵינוּ

אֲמוֹת שְׂנֵית

וְיֵשׁ סוּף

לְתַחֲיוֹתֵי

האנגר 27

במשך שלושה ימים אכלה היילי רק תפוחי עץ. ביום הצילומים התעוררה מוקדם, התלבשה ויצאה אל מה שהיה פעם גינה קטנה, שהפרידה בין הרחוב לבין הבניין הזה, שבו שכרה חדר בדירת שותפים. היה קר. היא הידקה את כובע המעיל לראשה תוך כדי ריצה לכיוון תחנת האוטובוס. נקבע כי ה'לוקיישן' יהיה בנמל, בהאנגר 27, אך כשהגיעה לשם הלכה לאיבוד במבוך המחסנים וההאנגרים השונים. לא היה סימן מזהה או שלט האומר "האנגר 27". לבסוף הימרה על מבנה מלבני גדול וחסר חלונות, שקירותיו עשויים מתכת גלית והחלה ללכת לכיוונו. לא המבנה עצמו משך אותה אליו אלא כלב, שישב בתנוחה לא כלבית בסמוך למה שנראה כמו דלת. הכלב הביט בה כשחצתה בריצה שלולית מים רחבה כנהר. היא התקרבה, הכלב שיפר את ישיבתו, משך את אוזניו הקטנות לאחור ועיניו בלטו מראשו. זנבו השחור רטט, אך כשהיילי התכופפה והושיטה יד ללטפו הוא נרתע לאחור. היא חיפשה בתיק שלה משהו לתת לו לאכול. מצאה 'חטיפי אנרגיה', שברה אותו לשניים והציעה אחד לכלב, שלקח אותו ממנה ומיד נסוג לאחור. היילי הביטה בו עוד רגע אחד ואז נפנתה אל הדלת העצומה, אחזה בלשונית המנעול וגררה אותה הצידה, עד שנוצר פתח צר, מספיק למעבר. היא נדחקה פנימה וסגרה בקושי את הדלת אחריה.

לאחר שהתרגלו עיניה לאפלולית שבפנים חיפשה את מני. זו הפקת אפנה שלישית שבה הוא מעצב את שעה. מלבדו הכירה רק את הצלם. שאר הצוות התחלף מהפקה להפקה. היא הבחינה במני בין כל האנשים, מסדר את מברשות השער ומכשירי הפן בפינת העבודה המאולתרת.

- הי מני!

- זה לא מקצועי לאחר, את יודעת.

- מצטערת, הלכתי לאיבוד בנמל עד שמצאתי את ההאנגר הזה.

- טוב, זה לא מעניין. נכון?!

היילי השתתקה ומוללה חוט שנפרם בשרוול מעילה. את מתכוונת לעמוד שם עוד הרבה זמן ולבהות? אמר. היא לא ענתה והלכה לכיוון הפרגוד שאמור היה לשמש לה פינת הלבשה. את כזאת מכשפה איומה! הילדה הלכה לאיבוד בנמל המסריח הזה! קצת אמפתיה אולי?! אמר בקול מתגרה בחור צעיר בעל פני בובה שעמד לא רחוק מהם. מני לא נשאר חייב ומיד ענה, בלשון נקבה ובקול חד, הו שלום לך המלאך גבריאל! לא ידעתי שאת מכירה את המילה אמפתיה. הבחור היפה המשיך לתקוף את מני אם לא היית מעבירה את כל החיים שלך במקום המסריח הזה גם את היית מכירה את המילה הזאת. מני סינן בחזרה כסססס...

הבחור היפה ניגש אל הילי ואמר לה, בלי להביט בה, אל תתרגשי מאמץ, תתחילי להתארגן אנחנו באיחור גם ככה. היה עליה להתפשט. מלבד חלוק רחצה נותרו על גופה רק נעלי הבית שלה שנראו כמו שני ארנבים שעירים ירוקים. ההאנגר היה קר. הילי התיישבה בכיסא על גלגלים, מול שולחן האיפור. בזמן שמני עבד על השער שלה היא אכלה את חציו השני של 'חטיף האנרגיה'. לאט ובריכוז לעסה אותו ואחר כך אספה בלשונה כל פירור מבין שיניה.

מישהו קרא למני לעזור בגרירת סטנד עמוס בגדים. אני לא מבין! חסר כוח אדם במקום הארוך הזה? אמר וניגש לעזור בגרירת הסטנד. מני סיגל לעצמו הליכה של דוגמנית, מגפיו נקשו בהחלטיות על רצפת הבטון וכרסו הקטנה רטטה מעל חגורת הג'ינס הצמוד, המשופשף, המלא קרעים. הסטנד הועמד בצמוד לפרגוד ומני שב לסרקה. היא הרגישה איך אצבעותיו חורשות תלמים בקרקפתה, לרגע נדמה היה לה שהוא נהנה לעשות את זה, שהוא שוכח את עצמו ואת עצבנותו בתוך השבילים שפילס בשערה. לרגע מגעו היה נעים. אבל אז מישהו בא והציע לו קפה והוא חזר אל עצבנותו. אל תזווי! ציווה והחל לנעוץ בקרקפתה סיכות. הבחור בעל פני הבובה חזר כעת כדי לעזור בעיצוב התסרוקת.

הוא נעמד בפישוק מול פניה כשידיו תופסות ב'פוני' שלה וסנטרה כמעט נגע באבזם התגורה שלו. הוא החל למתוח, למשוך ולהחליק את שערה במברשת קוצנית עגולה. מני הידק את אחיזתו בקרקפתה מאחור. פיית מכשיר הפן הלוהט הוצמדה עד שעלה משערה ריח של חריכה. מבעד לכאב ולרעשי המכונה שמעה הילי את מני צועק דפוק! ת'שורף לה ת'פנים! הבחור היפה עצר בבת-אחת את ה'פן' ונעמד בתנוחה של נערת ג'ימס בונד, כשהוא אוחז במכשיר כמו באקדח מכוון אל פרצופו של מני: אף הומו ל א י ק ר א ל י ד פ ו ק, קפיש?! מני עזב את עמדת האיפור בהליכה מהירה ונוקשת. הבחור היפה זרק את ה'פן' על השולחן ונטש אף הוא את העמדה. הילי המשיכה לשבת במקומה, כפות ידיה תחובות תחת ירכיה ומברשת השער הקוצנית נשארה מלופפת בשערה, תלויה ומתנדנדת מול עיניה, שורטת את קצה אפה.

השעה הייתה כמעט אחת בצהריים. עוד מעט יגיע הצלם ואז יידלקו הפרוז'קטורים סביב הסט. מני, שחזר בינתיים אל עמדת האיפור, מדיף ריח של סיגריות ובושם, המשיך לעבוד בשתיקה. גם המאפר, שפניו היו כה סמוכות לשלה, לא דיבר. היא הגניבה במהירות סוכרייה לפיה ומוססה אותה לאט, מקטינה את נשימותיה. מבט מהיר שזרקה אל המראה, גילה לה שפניה הפכו ביד אמן לפני פיה. מני והמאפר הרפו ממנה לבסוף, כעת היה עליה להתלבש. היא פשטה את החלוק ועמדה עירומה מול הסטנד, אך בדיוק באותו הרגע שהושיטה את ידיה אל הקולב ומשכה ממנו שמלת משי דקיקה, נשמע פתאום קול גריסת דלת ההאנגר נגררת על מסילתה. הצלם הגיע ואיתו התפרץ אל תוך ההאנגר משב רוח פראי, שחטף את שמלת המשי שהתעופפה בבת-אחת באוויר, שרווליה הרחבים התנפחו כאילו התמלאו בגוף בלתי נראה והיא נסקה אל התקרה. מישהו צרח באימה שיסגרו את הדלת, והיא נסגרה בקול חריקה. השמלה צנחה אל הרצפה.

אני לא מאמין! אני לא מאמין! ייבב המאפר ורץ להרימה מהרצפה. הילי עמדה במקומה קפואה והמומה. הזוי! אמר מני והתנפל על שערותיה בזעם, מנסה לתקן את נזקי הרוח. הפרו'קטורים נדלקו, היא הולבשה במהירות והארנבוניס הירוקים נשאו אותה אל מרכזו של ריבוע האור. אוף, מה זה?? היא כחולה לגמרי! רטן הצלם, שכבר עמד מולה, מביט בה דרך צג המצלמה. סתומים! איך אני יעבוד איתה ככה? המאפר הוסיף סומק ללחייה. מה זה הנעליים האלה?! המשיך הצלם לצעוק. ארנבוניה נלקחו ממנה וכפות רגליה נתחבו אל נעלי עקב קטנות ממידתה. הצלם החל לנוע סביבה ולצלם. כן... ככה... מצוינת... תני לי את העצמות. את העצמות אני רוצה... הילי עצמה את עיניה ודייקה בתנועותיה. כמו שחקנית פנטומימאית, היא הרגישה שגופה מתמתח והיא גדלה, שלרגע היא קובעת את החוקים בהאנגר, ואז נשמע שוב קולו של הצלם וידיו של מני תפסו בשערותיה.

תמונה מתוך "בצל"

המחזה "בצל" הוא Shortplay – מחזה קצר בן שתיים-עשרה תמונות, השולפות מתוך חשכה רגעים מחייו של איתן ליבנה, גבר כבן שישים, שחצה את גבולות המותר הנורמטיבי.

התמונה שלפניכם היא התמונה השלישית במחזה. היא מתרחשת בנמל, על רציף המרינה. זהו דיאלוג בין שני חברים, שוטרים, ספנים חובבים, ש'מקפלים' את ציוד הספינה שלהם, לקראת ההפלגה הבאה. איתן נכנס לכמה במהלך שיחתם ומבטם של השלושה מצטלב לרגע. איתן מחזיק בידו תיק והוא מתנהג בצורה חשודה. בהמשך יגלו הדייגים החובבים והקהל שיש בתיק אקדח.

תמונה שלישית

המקום: נמל, מרינה. ניסו (מבטאים NISO) ובני הם שני גברים בעלי סירה, דייגים חובבים (שוטרים במקצועם) מגלגלים חבלים, מקפלים רשתות. הם עובדים בדממה, בני מעשן תוך כדי.

ניסו: טוב, גמרנו להיום...

בני: יאללה...

ניסו: מתחיל להיות קר... הרגשת את הרוח?

בני: בטח הרגשתי

נכנס איתן, גבר כבן שישים, לבוש ג'ינס בהיר גדול ממידתו וחולצת טריקו, תיק צד תלוי על כתפו. בני וניסו מפסיקים את עבודתם לרגע ומביטים בו והוא מביט בהם בחזרה. השלושה מהנהנים זה לזה בראש. איתן יוצא מן הבמה אוחו בחזקה בתיק. הדייגים עוקבים אחריו לרגע במבטם ואז חוזרים לעבוד ולדבר.

בני: מכיר אותו?

ניסו: הוא נראה לי מוכר... לא יודע מאיפה..

בני: אני חושב שראיתי אותו כאן כמה פעמים, נראה לי שהיאכטה הקטנה שמה בקצה היא שלו.

ניסו: מוזר...

בני: מה מוזר?

ניסו: לא יודע... זה לא נראה מתאים ... הוא לא שייך לכאן, הוא לא טיפוס של ים...

בני: (צוחק) למה אני כן הטיפוס?

ניסו: כן! וגם אני. אנחנו גברים של ים, של חופש...

בני: חופש?! יש בכלל מישו חופשי, תגיד לי? אנחנו כולנו כלואים.

ניסו: התחלת להתפלסף?

בני: אני? אתה התחלת עם זה! אתה אמרת שהוא נראה לך טיפוס מוזר...

ניסו: הוא נראה תלוש... לא שייך.

בני: בסדר... אז הוא לא שייך... אכפת לי?

ניסו: צריך להיות לך אכפת אם מסתובב מישו חשוד ליד הסירה שלך.

בני: אז עכשיו הוא חשוד?

ניסו: כן, חשוד! ראית איך הוא החזיק את התיק שלו?

בני: היה לו תיק?

ניסו: תגיד לי אתה, לא שם לב לכלום אתה? היה לו תיק כזה... מוזר.

בני: גם התיק מוזר?

ניסו: מוזר מוזר! כן!! אני אומר לך שמישהו לא בסדר איתנו... וגם התיק שלו לא נראה לי, מה יש לו

לחפש כאן בשעה כזאת?

בני: יאללה שיגעת אותי כבר, נראה לי שהוא סתם חנון... בטח קיבל ירושה וקנה יאכטה, בלי להבין

כלום בים, אז הוא מסתובב על הרציף. מה אתה מתרגש... בוא בוא נסגור כאן...

ניסו: חתיכת ירושה הוא קיבל...

בני: תביא את המפתח של הארגז, אני כבר אוציא את המעילים... שיהיה לפעם הבאה, אני מרגיש את

הסתיו בעצמות...

ניסו: הנה קח...

בני: זהו, הכל סגור מוכן ליום חמישי הבא. אתה מגיע, כן?

ניסו: כן בטח. אבל מה עם ההוא?

בני: הוא הלך! לא ראית שהוא הלך?

ניסו: כן, אבל לא לכיוון הנכון...

בני: ניסו, יאללה מספיק, לבן אדם יש כאן יאכטה ובא לו לשבת עליה ולראות את השקיעה... עזוב

אותו! מוזר מה מוזר... גם אתה מוזר... גם אני מוזר!

ניסו: לבד? בערב שבת?

בני: מה לבד בערב שבת?

ניסו: לראות את השקיעה...

בני: אולי... אולי זה מה שבא לו לעשות? מה זה כל כך מפריע לך?

ניסו: יפה שקיעת שמש ללב עצוב...

בני: (מזדקף בהפתעה, עובר לעמידת פישוק, לוקח הרבה אוויר - מחכה דקה ושואל בדאגה כנה): מה נהיה

איתך גבר?

ניסו: לוקח אוויר - רוצה לענות. משתתק. עונה בשקט: יאללה לא חשוב... בוא, נצא. אתה מקפיץ אותי

הביתה?

בני: בטח, באת בלי רכב?

ניסו: השארתי את הניידת בתחנה, היו צריכים תגבור ברכבים...

בני: טוב, אבל אני עוצר בדרך לקנות סיגריות.

ניסו: אההה... ת'יודע מה, אני אקח מונית ישר הביתה... כבר מאוחר.

בני: טוב... יאללה ניסו (מתחיל ללכת לכיוון היציאה מן הבמה) שבת שלום...

ניסו: שבת שלום, ד"ש בבית...

הגברים יוצאים. במה ריקה. ברקע נשמע רחש גלים. האיש עם התיק (איתן) חוזר אל הבמה. הוא נכנס למחסן הסירות, מביט סביבו. מוצא כיסא. מתיישב עליו זקוף וברגליים צמודות. כעת הוא פותח את התיק ומוציא אקדח קטן. הוא מרים אותו לאט לכיוון רקתו כשלפתע נשמע קולו של בני "אני חושב ששכחתי אותם במחסן...". בני נכנס בהליכה מהירה. איתן מכניס במהירות את האקדח לתיק בלי לעזוב אותו. בני הספיק לראות את המהלך הזה, והוא קופא במקום (גבו אל הקהל). גם איתן יושב קפוא, מביט בדייג. לאחר רגע ארוך של שקט בני מתעשת ראשון:

בני: שכחתי את המפתחות...

איתן: ...

בני: הנה הם, כאן... הכל בסדר חביבי?

איתן: כן, בטח... אין בעיה. (מחייך חיוך מאולץ).

בני: הם סוגרים את השערים עם כניסת השבת, אתה יודע...

איתן: כן, כן... אני רק... אהה...

בני: אולי כדאי שתצא מכאן עכשיו.

איתן: אהה... כן... בטח, בטח...

בני מולו בתנוחת מ"כ, כתפיו רחבות. איתן קם בביישנות מן הכיסא, לא מוציא את ידו האוחזת באקדח מן התיק. מתקדם לכיוון היציאה מן הבמה. בני מלווה אותו במבטו, הולך כמה צעדים אחריו, עוצר ושואל שוב:

בני: הכל בסדר חביבי...כן?

איתן: כן כן... הרכב שלי כאן בחניה, אין בעיה. יוצא מן הבמה.

בני: קורא אחריו - "סע לאט!" קולו של האיש נשמע מאחורי הקלעים עונה: "טוב..."

בני נשאר לעמוד על הבמה לרגע. ואז יוצא בהליכה מהירה.

סוף תמונה.

בחדר אחד יושבת אישה מול מחשב

בחדר אחד יושבת אישה מול מחשב. האוויר עומד. הקיץ רובץ. החלון לידה פתוח לגינה וחושך בחוץ. כל הצמחייה ישנה. בחדר אחר ישנים שני ילדים. הם מוגנים בכילה אבל גם החלון שלהם פתוח לגינה. חושך בפנים וחושך בחוץ. ושקט. לפני שנה נכנס מישו בלי רשות ותקופה ארוכה אחרי שיצא לא נפתחו החלונות. אבל הזמן חלף והחום חזר. החום התיך את הזיכרון והערגה לטיפת רוח על פנים לווהטות ריפתה את הפחד.

בחדר אחד יושבת אישה אחת מול מחשב. הכל כאילו פסק מלכת ורק אצבעותיה המטופפות על המקלדת מקיימות איזה סימן חיים. פתאום במסדרון רץ גבר. הוא חוצה במהירות את פתח החדר שלה ואל הסלון. הוא רץ וקורא: "יואו, יואו". שלוותה הופרה והיא תוהה בחוסר הערכה, איזה עניין עושים מיתוש. "בואי תעזרי לי" קורא האיש המוכר מהסלון. בדרך כלל היא היתה אומרת לו "רגע" ומקלידה עוד משפט חשוב מאד מעבודת הנמלים שלה, אבל קריאותיו הנדירות נאמרות תמיד ברוגע. והפעם לא. היא קמה אליו בתנועה מהירה. יש לה נימול ברגל. כל הגוף כואב לה מהישיבה מול המחשב. מימים של ישיבה. היא מדדה כמיטב יכולתה למסדרון ומשם היא כבר רואה לפי התנועות שלו שמישהו אחר נמצא שם. לא יתוש. "תעמדי שם ותחסמי אותו". לוקח עוד רגע עד שהאסימון מוצא את דרכו לחור התודעה שלה אבל כשהוא נכנס, יואו יואו, הוא מפעיל לה את כל האזעקות ופרץ של אורות וצופרים מהבהבים לה בכל הגוף הכואב. יש עכבר בבית.

הגבר דרוך, יש לו מטאטא ביד, הוא מצביע אל אזור המסתור אבל האישה מהמחשב לא רואה אותו, הוא מתחבא, כנראה מתחת לספה, הם לא בטוחים. אויב ללא פנים חדר אל החדר. המטאטא נכנס מתחת לספה ומתחיל לטהר על עיוור. העכבר נבהל וטס אל מאחורי הארון ומספיק הרף אחד כדי להבין מה טבעו האמיתי. תוך כדי הריצה הוא השתנה והפך גדול ואפל וכשהיה כבר מחוץ לטווח הראייה אפשר היה לקבוע בוודאות: אין הוא מן העכברים ואין הוא מן הזכרים. בטעות חשבו אותו לעכבר והרי הוא חולדה. לא עוד עכבר חביב אפור השכם אלא חולדה חלודה ומזוהמת. "אני אחסום אותה מכאן ואתה תברייח אותה החוצה". דלת המרפסת פתוחה לרווחה אבל החולדה אינה מוצאת את דרכה לשם. היא זריזה מאד ובקושי רואים אותה. היא מוצאת מסתור בקלות במהירות וגלויה רק לחלקיק של רגע. היא בורחת מרהיט לרהיט וכל מעבר זריז כזה, גם אם הוא בקצה השני של הסלון, מקפיץ את האישה מהמחשב ומעורר בה גועל וצעקות. השעה שתיים-עשרה בלילה ובתוך כל המהומה עוד יש לה זמן לחשוב על השכנים, שתמיד מסתגרים איש בביתו, וכשגרה, לא אכפת להם מה קורה בין האוטו היקר שלהם לבין פתח דירתם. הם ודאי שומעים עכשיו את הצעקות אבל אפשר היה להרוג פה מישו ולאיש לא היה אכפת. החולדה מתחבאת מאחורי כל מה שקיים. באחת הפעמים היא נכנסת מתחת לשידה הגדולה. המטאטא מנסה להניסה אבל היא נעלמת כמו רוח רפאים. מחפשים אותה מתחת ומאחור ואיננה. שקט דממה. אף שפמפם

לא נע. אבל אז נזכרת האישה, שחסר בגב השידה חלק שהיה צריך להשלימו ומבינה, לדאבונה הרב, שהחולדה יושבת כעת באחד החללים המאכלסים ספרים וקלטות. מישהו יצטרך לגעת בהם פעם. הגבר פותח באיטיות את דלתות השידה, אחת אחת, אך המדפים ריקים ממנה. מגירה תחתונה – איננה, מגירה שנייה – זנב ארוך משתרך על אריוות הדי.די. הצמודות. הוא טורק את המגירה חזרה ודופק עליה בחזקה. החולדה יוצאת מאחור ואצה אל הרהיט הבא. שידה כל כך נאה, מה חבל. לעולם לא תפתח שוב את המגירות האלה.

"תסגרי את כל הדלתות" מבריק הגבר. החולדה יריבה ראוויה, מלאת תושייה ופיקחית, אבל החלחלה שהיא מעוררת חזקה מכל רחשי הכבוד. הקיץ חלף לכולם נעליים וכך נתפס הזוג אל הקרב מול היצור האפל כשהוא יחף וחשוף. באיזה רגע עומדת האישה ליד הספה ומזיזה דברים עם המגב, משתדלת שגם עם מקל לא תיגע בה. החולדה מקבלת החלטה וחוצה את הסלון ישר כלפיה ודרכיהן מצטלבות. הרגל של זאת הגדולה נמצאת באמצע הדרך, ובמנוסתה דורכת עליה החולדה. אבל מיד אחרי כן הופכת הזירה צפופה באירועים כי החולדה תועה ורצה למסדרון החסום ואין לה היכן להתחבא והיא קופצת ורצה בטירוף והגבר מנסה להכות בה במטאטא ואין זמן לחשוב על הגועל הנורא של מגע רגלי החולדה והמטאטא מתנופף וניתך לכל עבר ודופק צרור של בודדות מרעישות וכנראה גם פוגע. החולדה האומללה בורחת שוב אל הסלון ומתחבאת, אבל הפעם בצליעה. כשנהיה שוב שקט מצליחה האישה לחזור לרגע הנגיעה, ובמקום להיגעל היא נזכרת כמה רכה היתה רגלה של החולדה ובאיזו עדינות דרכה רגלה החשופה של זו על רגלה היחפה שלה. ולמה שתהיה שונה מאוגר או עכבר לכן שמחזיקים בחנות חיות והם מדגדגים לך את כף היד.

אך הרהורים לחוד ומציאות לחוד. עוד כמה הרפתקאות ומחבואים והחולדה בורחת אל המרפסת. הם סוגרים מיד את דלת הזכוכית ומדליקים את האור בחוץ. החולדה מסתרת תחילה מאחורי העציצים בצד אבל לאט לאט, כשהיא מעריכה שאין סכנה, היא מתקדמת בזירות לאורך היקף המרפסת, מחפשת דרך יציאה, סוחבת רגל. למרפסת קירות גבוהים שלא יוכלו לחולדה בריאה, אבל פגועה, איך תימלט? האישה מהמחשב עוקבת אחריה. התנהלותה הולכת ומואטת. היא לא מפחידה אותה עוד ולא מסכנת את תחום המחיה שלה. היא צופה בה כמו בסרט טבע ב-HD מבעד לזוגית המסך. גוף שעיר כהה, זנב ארוך ערום ורגליים קטנות ועדינות. עכשיו, כשתנועותיה נינוחות ופניה גלויות, כבר איננה שד מן השחת אלא חיה מכובדת ועצמאית הדרה בסבך העשבים הסמוך לביתך. צליעתה מכמירה את הלב. היא מרחיחה מסביב ומתחילה לטפס בסיבוב על צינור ההשקיה הספירלי שמשלשל מלמעלה. כמו לוליין קרקס מיומן עולה סיבוב ועוד סיבוב, מהדסת על הצינור הדק, שומרת על שיווי משקל מופתי עד חלקו העליון של הקיר ומשם צולעת ונעלמת בצמחייה החשוכה. פצועה אבל חיה.

אך המערכה לא הוכרעה. החולדה צלעה והזוג קיבל שטיח מלא פרעושים. התריסים שוב הוגפו ורעל פוזר בחצר.

כמה לילות אחרי, כשחזרו מאוחר הביתה, ריח לא נעים עמד בחדר השינה, אבל הם נרדמו גם כן. בבוקר, כשזרחה השמש, העיר אותה האיש: "אני צריך לפתוח את הדלת, יש חולדה מתה בחצר". היא קמה מהר והסיטה את הווילון. דרך זגוגית המסך אפשר היה לראות פגר חולדה שעירה וחומה שכובה על צידה, זנב ארוך וערום לה נוקשה כצינור, גבה אל החלון ואין בה תנועה. רק טיפוף הזבובים סביבה הראה סימן חיים כלשהו. גופה שרועה רוחשת סרחון וחסרת פנים, אך מזווית הראייה הבטוחה שלה עדיין הצליחה להבחין בארבע כפות רגליים זעירות שמוטות, בהירות ונקיות מאד.

איך לספר סיפור על גברת גרונשטיין

היא היתה עייפה. כבר שעות היא יושבת ליד המחשב, מתוסכלת כל פעם מחדש. מחר היא חייבת להגיש את הסיפור ואין איך למשוך את זה עוד. היום היא חייבת למצוא את הדרך לספר את הסיפור על גברת גרונשטיין. לפני חצי שנה סיפר לה אבא עליה ומאז היא עסוקה במחשבה איך תפעיל בכתיבתה את כל הקסמים שפעלו עליה כשאבא סיפר לה אותו, בעיניים לחות ובקול של ילד בן שישים, קול קצת גבוה מהרגיל. הגב כבר כאב, הידיים כבדות על המקלדת, החדר היה חנוק אף על פי שהחלון היה פתוח והיא היתה כל כך עייפה אבל היא הרגישה שהיא חייבת להמשיך. בהתחלה כתבה אותו כמו שהוא: עובדות, אמרה לעצמה, העובדות מדברות בעד עצמן. הסיפור כל כך מרגש, כל כך חזק שלא צריך לנפח, מינימליסטי יעבוד הכי טוב. אבל כשקראה, משהו היה חסר, הלב לא קפץ, לא מיהר, זה לא היה זה. איכשהו זה היה חשוב מדי והאפשרות להשאיר אותו ככה, כמו שעשתה עם רוב הסיפורים שכתבה, לא באה בחשבון מבחינתה. היא החליטה להעביר את נקודת המבט למספר יודע-כל כדי שבאמת כל הפרטים החשובים לא יתבזו לה וכדי שתוכל לתת את נקודת המבט של סבתא שלה, של אבא שלה ושל גברת גרונשטיין. אבל כשקראה, נראה שהסיפור איבד מהפוקוס שלו, היה עמוס בפרטים ופחות ברגשות וזה לא היה זה. לרגע ישבה ובהתה במסך וכבר חשבה שאולי בסופו של דבר אין לה את זה ואולי לא תוכל לכתוב את הסיפור הזה כמו שרצתה, כמו שחשבה שהיא יכולה. היא ניצרה את יד ימין וניסתה לשחזר את הפרצוף של אבא, יושב ליד השולחן האדום במטבח ומבקש ממנה לשבת רגע אחד בשקט כדי שיוכל לספר לה סיפור. אחר כך אבא, היא אמרה, תן לי לסיים עם הכלים, אבל הוא אמר לא, עכשיו!

היא החליטה לקחת את אבא שלה, הילד בן השבע, ולספר את הסיפור מנקודת המבט שלו. היא ידעה שהוא לא יצליח לספר את הכל, ידעה שתצטרך להצטמצם בסיפור אבל קרצה לה האפשרות לראות את הכל מנקודת מבט של ילד, שנולד אחרי המלחמה ולא בדיוק הבין מה התפקיד של גברת גרונשטיין בחייו, חוץ מלהביא לו תרנגול לכפרות בכל יום כיפור או סוכריית תפוח אדמה בכל יום הולדת. אבל כשקראה מה שכתבה הרגישה שפספסה את הסיפור. הטרגדיה כבר לא היתה שם כי הילד לא ראה אותה, לא הבין אותה אז. הטרגדיה הופיעה רק כשהתבגר, כשהשלים את הפרטים. מבחינתו זו טרגדיה במבט לאחור, והטרגדיה הזו של גברת גרונשטיין היתה הסיפור מבחינתה. זה היה הרגע שבו נשברה. היא כבר חשבה שהיא שם ושוב פספסה את זה. היא היתה חייבת הפסקה או קמה והסתובבה בחדר, לתת לדם לזרום לרגליים, למות. הקפה שהכינה יצא לה מר מדי והיא הטיחה בחזקה את הכוס בשולחן, הקפה ניתז טיפות טיפות על השולחן והדפים ושלולית אחת שעלתה על גדותיה זרמה בקו ישר מהשולחן ישר על התיק שלה, שהיה מונח על הרצפה.

היא לקחה את המחשב, התיישבה על המיטה בישיבה מזרחית ונשענה על כרית מקופלת. הפעם תכתוב מנקודת המבט של סבתא שלה.

סבתה אמנם לא נכחה בכל המפגשים של אביה עם גברת גרונשטיין אבל היא היתה שותפה לסיטואציה הכי חשובה בסיפור, בה גברת גרונשטיין מבקשת ממנה לשמש סנדקית של הילד שייוולד לה. היא גם תוכל להסביר את השם הארוך הזה של אבא שלה, השם שסחב איתו כמו שסחב את כל הזכרונות שלו, במין אהבה נעימה, כבדה ומסורבלת. "דוד שמואל אליעזר שם פרטי" – היא שמעה אותו אומר במין רצינות כזאת שתמיד הצחיקה אותה כי לא ידעה אז שדוד זה על שם סבא שלו ושמואל ואליעזר זה על שם הבנים של גברת גרונשטיין. היא הרגישה שזה איכשהו עבד. סבתא שלה הצליחה להעביר את הטרגדיה אך לעומת זאת כל הקשר העדין והמיוחד בין אבא שלה לגברת גרונשטיין, כל הרוך שנשפך מהמילים הבודדות שהיתה לוחשת לו, הריח שלה, הידיים המחוספסות והלחיים החלקות שלה, כל אלה נעדרו ממנו. ושוב הרגישה שפספסה, בעיקר את סוף הסיפור שכל כך התאהבה בו, את בקשתה שלא ישכח אותה, את שכמעט התחננה לילד בן שבע, שלא ישכח אותה שם בארץ הרחוקה הזאת שאליה הוא נוסע.

פתאום הבינה את הסיפור.

הסיפור הוא לא על טרגדיה, הוא על זיכרון. הסיפור הוא שאבא שלה לא שכח. הוא זוכר את גברת גרונשטיין בדיוק כמו שהבטיח. הוא זכר אותה בכל פעם שנוולד לו ילד, הוא זכר אותה בכל פעם שנוולד לו נכד והוא זוכר אותה בכל פעם שהוא חושב על בודפשט. הוא חולם עליה המון. חולם על ריח של סבון, לחיים נקיות, סלים עם תרנגולים וסוכריות תפוחי אדמה. הוא זוכר אותה. זה העניין. ועכשיו גם היא, גם אני.

סיגלית הופרט-שגב

ושוב הייתי שם

ושוב הייתי שם. רוכנת
כפי שהייתי צריכה ולא יכלתי.

שוב חבט בי ריח הפרחים הנרקבים,
הריח הזה שמונע ממני להנות מהם כמו נשים אחרות
משחררות מרכינה.

כן, שוב הייתי שם,
כפי שהייתי פעמים כה רבות,
עצובה
מתאבלת
עושה את עצמי עושה את עצמי.

הדיירת יהודית

מיטל מסתכלת על השעון. כבר הגיע הזמן לשתות קפה עם יהודית. היא יוצאת ללובי של בית האבות, בפינת הקפה מכונת מים קרים וחמים ישנה ולידה על מגש פרחוני נחות כוסות קלקר במגדל קטן, סט צנצנות מפלסטיק ובהן תה שחור, סוכר ונס-קפה, קופסת סוכרזית וקנקן קטן מפלסטיק של חלב קר. היא לוקחת כוס קלקר ומכינה לה נס-קפה עם שני סוכרזית, בלי חלב. היא לא שותה חלב. הלובי שקט וריק, הדיירים נמים את מנוחת הצהריים שלהם, מדריכת התעסוקה ספונה בחדרה. המנקה סיימה לשטוף את הרצפות בלובי. היא נאנחת אל מול העליבות, בניין ישן, קישוטים צבעוניים ילדותיים ותמיד יש ריח של ריקבון אנושי באוויר.

היא הולכת בפרוזדור, חולפת על פני המשרד שלה וממשיכה עד הסוף לחדר של יהודית. יהודית נחה במיטה על גבה עם משקפיים וקוראת עיתון. מיטל נעמדת בפתחו של החדר הקטן ומתבוננת בה. יהודית מרגישה בנוכחותה ומזדקפת לשיבה, "הו שלום לך, באת לבקר אותי? מה יש משמם לך?"

"כן, את עסוקה, את רוצה שאני אלך?"

"לא, מה פתאום, תיכנסי. את נראית לי מוכרת, אבל מי את, תזכירי לי?"

"יהודית את זוכרת, נו תזכרי, את מכירה אותי."

"אני לא יודעת".

"תסתכלי עליי, מה אני לובשת?"

"שמלה, הו שמלה יפה, בחתיכה אחת". יהודית, שהנה תופרת במקצועה, מזהה את התפירה הפשוטה של השמלה מהודו.

"באיזה צבע?"

"זה צבע טורקז, יפה כמו השמים".

"נכון. ולמה אני לובשת אותה?"

"ומה? תלכי ערומה?" יהודית מחייכת.

"יהודית, תסתכלי לי בעיניים".

"הו, איזה עיניים כחולות יש לך בצבע כמו השמלה שלך".

"נכון יהודית. מי לובשת תמיד תכלת?"

"את?" - "נכון כי זה מבליט לי את העיניים שיראה אותי מישהו וירצה להתחתן איתי כבר".

יהודית מחייכת "מה, את לא נשואה?"

"לא. יהודית, אף אחד לא רוצה אותי. מה יהיה, אני אשאר לבד", אומרת מיטל כאילו בצחוק, אבל זאת

האמת. "אף אחת לא נשארת לבד".

"אני לבד יהודית". מיטל מתיישבת על הכורסא שלי המיטה.

"טוב, באתי לשתות איתך קפה ועוגיות, איפה התה שלך?"

ליהודית יש קופסת עוגיות ללא סוכר מקונדיטוריה משובחת שהבן שלה מביא לה, שזה אוצר אמיתי יחסית לפתי-בר או לפרוסות של עוגות החנק שמחלקים לדיירים בהפסקות עשר וארבע, ושמילא לא מקבלת כי היא רק עובדת ולא דיירת.

"יש לי פה עוגיות נהדרות שהבן שלי מביא לי. תרצי קצת?"

"בשמחה רבה, איזו שאלה". למרות הדיאטה, או אולי דווקא בגללה, מיטל לא יכולה לעצור בעצמה ולוקחת עוגייה אחר עוגייה.

"את העובדת סוציאלית, נכון?"

"אני אובדת עצות" מיטל משעשעת את יהודית ונהנית לראות אותה מחייכת.

"מה את קוראת בעיתון? משהו מעניין?"

"אני אספר לך משהו מעניין", אומרת יהודית, "פעם קראתי כתבה על אדם עשיר מאמריקה שקנה אדמה בירח" ועושה פאזזה משמעותית.

"אבל אני שואלת מי מכר לו אותה?" וצוחקת.

מיטל מחייכת. היא לא החליטה אם יהודית מתכוונת ברצינות – שהיתה ידיעה כזו בעיתון או שזו בדיחה שלה. "נשחק רמי?"

"כן, כן. איך את יודעת שאני אוהבת לשחק רמי?"

"ניחשתי, ציפור קטנה לחשה לי. בואי תביאי את הקלפים".

"יהודית, היית פעם מאוהבת במישהו שלא אהב אותך?"

"בוודאי, בגיל חמש-עשרה אני הייתי בתנועת-נוער ציונית ברומניה, אני הייתי מאוהבת במדריך שלי. אח, איזו אהבה זו היתה, כל פעם שראיתי אותו הלב שלי דפק. הייתי חושבת עליו כל הזמן, זה קשה, אהבה כזו זה קשה..."

"ומה קרה?"

"כלום לא קרה... " יהודית מחייכת.

"אני לא מבינה".

"אז הכרתי את בעלי בתנועת-נוער".

"אבל מה עם המדריך?"

"היתה לו חברה אחרת".

"אני רואה שיש דברים שלא משתנים. אני אספר לך סוד, אני מאוהבת במישהו שהכרתי, אבל הוא לא מתייחס אליי, הוא לא מתקשר בכלל, רק אני מתקשרת אליו והוא לא מציע להיפגש איתי. מה אני אעשה, יהודית?"

"זה לא טוב, את צריכה למצוא מישהו אחר".

השיחה נקטעת כשהמטפלת עוברת לידן עם עגלת התה של ארוחת ארבע ועליה כוסות פלסטיק עם תה ופרוסות עוגה בשני סוגים: עם סוכר ובלי סוכר.

"שלום לכולם. יהודית, אתן משחקות קלפים? מי מנצח?"

"אני לא יודעת, תור של מי זה עכשיו?"

"עכשיו תורי, יהודית, הנה את מקבלת תה חם ועוגה, את רואה איך מפנקים אותך פה?"

"מפנקים אותי ממש נהדר, אני נמצאת בגן-עדן עלי אדמות".

צורך

היא סגרה מאחוריה את דלת השירותים.

לפתוח את הכפתור העליון של הג'ינס הזה, ייאוש. הוא לחוץ בדיוק בתוך הקפל של השומנים בבטן, היא מנסה לדחוס את הבטן פנימה כדי לאפשר מקום לאצבעות להיכנס מתחת לבד. מנסה להכניס את הבטן, אבל לא נוצר שום מרווח בין השומן לכפתור, ואז היא צריכה למשוך את הכתפיים למעלה ולדחוף את האצבעות בכוח מתחת לבד, וכמה שהיא שונאת לגעת בשומנים האלה שלא מצייתים לה, וצריכה להיזהר שהאבן בטבעת לא תשרוט את הבטן. העור שם נהיה רגיש מהמכנס, והכל כל כך קשה כי החולצה הארוכה מסתבכת לה בידיים, ואיפה הכל נמצא היא צריכה לנחש.

אם היתה רוה יותר היתה יכולה פשוט להסתכל למטה ולראות מה קורה שם, אבל החוזה, הבטן, התכשיטים, כן, היא אישה גדולה, ירכיים של שתיים, אגן לשלוש, בטן בכפולות של ארבע, שדיים ברוך-השם, שניים ונדיבים, סנטרים, שרית המשולשת לפחות! "נו, קדימה, תכף יוצא לי מהאוזניים", וקלטה שהיא מנסה בכוח לנתק את הכפתור, מתפתלת נאבקת, "למה התאים כל כך קטנים?". היא נגעלת בכל פעם שהמרפק שלה נתקע בקיר השירותים, "נו קדימה, מה יהיה?", הקליינטים מחכים במשרד, כבר חשבה לצלצל למזכירה החדשה שתבוא לחלץ, לפני שבוע התחילה לעבוד וכל בוקר מתחנפת "אוי, איזו חולצה יפה, המכנסיים משהו משהו, איפה קניתי?" צודקת, המון בד נפלא - אני כזו מפלצת שאפשר לדבר רק על הבגדים שלי? תנשמי, הנה, עכשיו לאט, תחשבי על מה שאת עושה.

האצבעות כבר בפנים, תסיטי את החולצה, יפה. תחזיקי חזק את הצד השני, תנשפי, עכשיו לאט, תנסי לקרב אותם אחד לשני, אל תשמיעי קולות, אולי שומעים מהצד השני. מישוהו נכנס לשירותים, "בוקר טוב שרית, שומע שאת עסוקה", אלון המתמחה הקיבוצניק הדפוק הזה, מתנהג אלי כמו אל החברות הזבל שלו, עכבר צנום עם שערות ארוכות, מסתובב עם חולצות כפתורים יותר מדי פתוחות, בתיכון למד תיאטרון, "דחוף לי, את גומרת?" וצחק מהבדיחה של עצמו, "שרית המגמרת תיכף גומרת, לאישה גדולה לוקח זמן כפול", כמה שהיא שנאה את ההומור הזה, חברמנית, כזו שיודעת לצחוק על עצמה. אתמול אלון גילה את לכו - "את יודעת, יש שמנות שלא מסוגלות לצחוק על עצמן, זה נורא", "אצלי יש מקום להרבה הומור", מה כבר יכלה להגיד? עכשיו היא האדימה, רצתה לצעוק לו אידיוט, תביא כבר את המספריים הגדולים ותחתוך את הג'ינס הזה מעלי. נעשה לה חושך במוח, ככה המכנסיים לא יפתחו.

"אולי תלך לשירותים בקומה השנייה", שיעוף מכאן כבר, "אין בעיה, סבבה, מתאפק, בינתיים אדגמן את עצמי מול הראי", והיא שמעה אותו עושה הצגות מול הראי "אוחח.. איזה חתיך, יאמי, איזה ישבן... שרית,

אני יעשה לך קולות רקע של סטריפטיו, מה את מעדיפה סטריפ אוראלי או אנאלי?", והתחיל לעשות קולות של מצמוצים וליקוקים, "תעוף מכאן ואל תפריע לי", והתפללה שהסתום הזה הצליח לשמוע שהיא עצבנית. "מי לסבית מגעילה?" שאל בטון הומואי מתגרה, "בשבילך אני אלונית החשפנית", המשיך לעשות קולות מגעילים מהפה. אצבעותיה רעדו מעצבים, והשרשרת מהצוואר הסתבכה לה ביד השנייה מסתובבת בתוך החולצה השחורה שעל המכנסיים השחורים, הכל שחור, קצות האצבעות החלו לאבד תחושה, רק שלא תשבור עוד פעם ציפורן. אלון הפסיק לעשות קולות ואמר "נו, שריתוש, מה קורה? אלונית צריכה להביא פומפה?" ואז שינה טון – "את מכירה את הבדיחה על הלסבית שחיטטה באף?", "די עם הלסבית הזו!", צעקה אליו בחזרה.

נפתח! הכפתור נפתח! אפשר לקחת נשימה ארוכה, רק שהריצ'רץ' לא ייתקע. נפתח. עכשיו לקלף את המכנס. הנה הצליחה, והתיישבה, משחררת שם משהו ומייד מכווצת – לא רוצה שאלון ישמע אותה משתינה. בקול חנוק צעקה, "אלון, אולי תצא, אני לא יכולה ככה, צא כבר!", ואלון ממשיך – "דמבו צריך אינסטלטור מומחה?" דמבו. ככה הוא קרא לה לפני שבוע, בצחוק כמובן. "אני יותר פו, דובה פולנייה שכמותי", היא לא למדה תיאטרון, והדמבו הזה נתקע לה בתוך הגרון.

כנראה שהזמן נעצר, אולי הקירות נעצרו, והיה שקט. כאילו מישהו כיבה איזה כפתור של משהו, עיניה בהו בדלת, עליה תלוי צילום שהקפיא את הרף רפרוף הכנפיים של ציפור טורקיזית, שמקורה הארוך תקוע בפרח צר ואדום. יונק הדבש, לפתע נזכרה, וכנפי הציפור כמו חזרו לרפרף. ידה פעלה מעצמה, משחררת את מנעול הדלת – "אלון", חתך קולה שלא מרצונה, "אני צריכה עזרה, תיכנס לכאן בבקשה", ופתחה את הדלת כלפיו. המום: שרית עמדה מולו – חולצה שחורה ארוכה, ירכיים אימתניות ולמטה מכנסיים ותחתונים גדולים משולשלים ליד הקרסול. "פה למטה, אני צריכה עזרה", "איפה?" שאל, הוא התכופף קצת אולי כדי לראות יותר טוב, והיא תפסה בשערותיו, תוחבת את ראשו שטבע בים ירכיה שהודקו עליו נצמדות כצבת איתנה. בידיה לפתה את גבו.

"דמבו עושה פיפי", אמרה, כופפה מעט את הברכיים שתרגיש טוב יותר את ראשו, שחררה קילוח לעברו, וזה נשטף, נאנק ונשנק. "תכף שרית גומרת", אמרה לו ביובש, נזכרת כמה טוב להיות ארסית. אחרי שהסתיים הקילוח, המתינה עוד רגע בשקט – למיצוי, לתחושת הרווחה הטובה הזו שאחרי.

רוני בר-גיל

שיר אהבה

הייתי רוצה למות פעמים,

לא יותר.

אינני חמדן.

פעם אחת למות במילה

ופעם שניה

לאחר שאגע בשפתך.

זה המות לו איחל;

לבקע משפתך כהבל סמך

להיות אתה לרגע אחד

יודע אותי

מקלחת משותפת

הזמן שעמד לרשותן הלך והתקצר. אירקה ידעה זאת בלי שזעון. מספיק היה לה לשמוע את חברות הקיבוץ מתחילות להתאסף מעבר לדלת של המקלחת המשותפת. עוד מעט הן תתחלנה לרטון שהבנות מחברת נוער ב' ממש לא ממושמות, ועוד פעם צריך לדבר עם חיליק המדריך שיסביר להן זמנים מה הם. עד לפני רגע עוד כל הבנות היו כאן, בשלבים שונים של רחצה ולבוש, אבל עכשיו רק היא ואווצ'קה נשארו במקלחת הרטובה, מעלה אדים. אירקה פתחה לרגע עיניים וראתה מבעד לשטף המים את אווצ'קה כבר לבושה אך עדיין עסוקה בלגרוף את המים עם הבוץ לחור בקצה, בדיוק לפי ההוראות. כל הכבוד לאווצ'קה. עליה אפשר לסמוך, היא תמיד מנסה לרצות את כולם.

אירקה עצמה שוב את העיניים והמים הזורמים הדביקו עליהן את שיערה, שהגיע לה כבר עד האף. עוד כמה שניות של פרטיות, עוד כמה רגעים לעצמה בלבד. אלו רגעי פרטיות יחידים שלקחה לה, כמעט בגניבה: פה במקלחת, לאחר העבודה, ובבוקר, בעת ההשכמה. בבוקר כולם קמים, מתרוצצים, מחפשים בגדים, רצים לברזים, אבל אירקה מכסה את הראש בשמיכה, מתעלמת מכל החיים המתעוררים סביבה, עד שמישהו מוצא לנכון להפשיל את השמיכה מעליה: קדימה, מאחרים.

אפשר ליהנות מרגעים של פרטיות במקלחת משותפת אם עוצמים את העיניים, ורעש המים הזורמים גובר על כל הקולות. ועוד יותר אפשר ליהנות כשכולן כבר כמעט יצאו, אבל פתאום אווצ'קה שאלה: "תגידי אירקה, איך היה לך אתמול בריקודים?" ככה, כבדרך אגב, תוך כדי שהיא ממשיכה להתעסק עם המגב.

"היה לי כיף כמו תמיד. כל הערב לא הפסקתי לרקוד".

"ראיתי. איך יש לך כוח אחרי כל העבודה בשדה? לי כבר כואב הגב מזה, בערב אני בקושי סוחבת את הרגליים מרוב עייפות".

"מה זאת אומרת, לרקוד תמיד יהיה לי כוח".

"כן, את חזקה כזאת. יש לך כוח להכל".

אירקה חייכה לעצמה תחת זרם המים. היא תופפה על הרצפה החלקלקה מהמים באצבעות הרגליים בקצב הפולקה. ברור, תמיד יהיה לי כוח להכל – ללימודים, לעבודה, לאוכל וגם לריקודים: "ראית איך רקדתי כל הערב, בריקודי זוגות רגע לא ישבתי. כל פעם מישהו אחר הזמין אותי – מייטק, מאירקה, יונק". אירקה נהנתה לנפנף בניצחונות האלה, אבל האמת שהייתה מוותרת על הכל אילו יורק היה מזמין אותה, כי בעצם

אף אחד מהנערים לא עניין אותה חוץ מיורק, יורק שהיה אהוב הבנות של חברת נוער ב', ואולי אפילו של כל חברות הקיבוץ. היא המשיכה לפזם לעצמה בהנאה.

"תגידי אירקה, מה את חושבת על יורק?" למרות המים החמים, עבר באירקה גל קור. היא הפסיקה את תיפוף האצבעות והידקה אותן אחת אחת חזק לרצפה. מה פתאום השאלה הזאת עכשיו? היא שוב פתחה את עיניה, פישקה את השיער שדבק אליהן בשתי ידיים וראתה כי אווצ'קה התיישבה על הספסל, סתם ככה. אז כל ההתעסקות מסביב הייתה רק כדי ששתיהן תישארנה לבד, והיא תוכל לשאול את השאלה. אירקה הרגישה שהיא מפסידה בקרב בנקודות. הרי היא רצתה לשאול את השאלה הזאת, ואווצ'קה הקדימה אותה. כי עכשיו מה? איך אפשר לענות על שאלה כזו בתשובה שלא תסגיר את הרגשות האמיתיים שלה?

"למה את שואלת?" אירקה ניסתה למשוך זמן. עכשיו כבר התפללה שחברות הקיבוץ יפתחו את הדלת ויתפרצו פנימה. למה הן מתעכבות בחוץ ולא נכנסות, זאת לא השעה שלהן? "כי אתמול בלילה, אחרי הריקודים, הוא הציע לי לטייל בחורשה ו..."

אירקה לא רצתה לשמוע עוד. היא כבר שיערה לעצמה את ההמשך. כמה פעמים דמינה לעצמה שיורק מזמין אותה לטיול לילה. היא הציצה שוב באווצ'קה. מה הוא מצא בה? סתם רוזה ונמוכה, בקושי חזה יש לה. יושבת שעונה אל הקיר, כתפיה שמוטות ומכונסות, משדרות פגיעות וחוסר ביטחון. לעומתה אירקה גבוהה וחסונה כאיכרה פולנייה. מיד רואים עליה כמה היא חזקה. חזקה מכל הבנות, ואפילו מכמה בנים. הרי אין לה מתחרה בסיקול אבנים. אבן אחר אבן היא מסוגלת לזרוק לפלטפורמה בלי להתעייף, במשך שעה ארוכה. או דליים מלאים חלב לאחר החליבה. היא מסוגלת להרים אותם שניים שניים כשכל הבחורים בחדר החליבה עומדים ושורקים לה. או באוכל למשל, היא יכולה לאכול צלחות על צלחות של אטריות עם סוכר וקינמון עד שכל הסיר נגמר. אירקה אהבה להראות את כוחה, ועדיף לצהלות הקהל מסביב, והנה בסוף יורק בוחר בשברירית הזאת, השקופה.

אירקה לא הבינה איך זה קרה לה. היא לא הצליחה להבין מה בדיוק עשתה לא נכון, אבל היא לא תיתן לאווצ'קה ליהנות מרגעי הניצחון. ובקשר לטיול הלילי עם יורק, עוד נראה. "נו, אווצ'קה, כבר מאוחר, חברות הקיבוץ עוד יכעסו עלינו, תני לי את המגבת הזאת ששם". אווצ'קה נעמדה, לקחה אוויר, אולי כדי לספר את קורות הטיול הלילי, אבל לבסוף סגרה את הפה והגישה את המגבת.

בדיוק כשאירקה גמרה לסחוט את שיערה נפתחה הדלת וחברות הקיבוץ נכנסו. חלקן משוחחות זו עם זו, חלקן צוחקות או רוטנות בינן לבין עצמן, אבל אף אחת לא פנתה אליהן. הנערות מיהרו לאסוף את המגבות הרטובות, ואווצ'קה עוד הסתכלה אחורה, התעכבה, בדקה אם לא שכחו משהו.

ברוש

חץ שלוח מטעם עצמו חותר,
מבקע את חלל האויר,
עומד בבדידות מול הקיר,
עץ הברוש שבקצה החצר.

משם מסמן במחוג יחיד
צלו הארץ מחדד ככידון
שאין שעה שהיא שעת רצון
לבואו של חבר, של ידיד.

זה אל זה אל הגזע סוגרים,
עליו השדופים הרזים,
כפות קפוצות של כלאי זקן.

מנסה להגן על פרותיו,
הנושרים ונערמים למרגלותיו,
אצטרבלים חסרי תועלת וזן.

רחל הרץ

השרפה בכרמל

מחווה לאושר נחמני

תנו עוד כמה ימים לשנה זו
למצות את הצריבות ששרפו בנו
לאסף את האפר והרמץ
מפאתי היערות והמראות
לזכר את המתים.

בדרך העולה לבית ארן
בעקיל הרצחני שבו נלכדנו
עדין מתוכחים
כן ירחיבו או לא ירחיבו
את הכביש.

קירות הבתים השרופים
ישקמו או לא ישקמו?
העצים השחורים
העוד יצמיחו עלה ירק?
העוד יחזרו בנים לשם?

האנדרטה שלא הוקמה
מאיתת את שמותינו הנספים
מאוחנה ועד תוהמי
וצעקות המשפחות נהדפות
מקוצי שיחי האטד.

בצדדי שביל המהלכים הרחב

אל שמורת החי בר

כבר פרחו סתוניות וכרכמים

ועלי הרקפות לובשות נצנים

שעוד היום יפתחו

אור השמש המסגור נוגע

באהבה עזה לשרופים

שם - פה ליד הבית

בשביל טיולי

הצבעים יהיו פים השנה

יותר.

שקד שפירא
אולטרסאונד

מול מפה משרטטת

ברשת מפויים גיאוגרפיים

להבקיע מעלה אורות

להאיר את הרחובות.

ונכדתי בתוך רחם אמה

מתהפכת כדי לסלל דרכה

אל הרשת שהארתי לה.

שרון שפירא

[סונטינה]

בתחלה היו לי מיני

חלונות

משקפים

מראות

בהמשך הסתבר

כי דבר

בקצור ראוי

ברור

ונתן

היה

לשמוט

את כל

הדמויים

והמטפורות

שרון שפירא

[-]

בינתיים נתן לזהות.

אולי בעתיד יתפוגג,

יתמסר לעצמו

נטול אריות

אני מזיזה

חריזה, המקצב משתנה

עוד מעט יתגלה החמר

ללא המבנה

אולי בכל זאת ידרש

פה ושם איוזה

רמז למה

שאני מבינה

על הדף ייותרו

רק שלטי הכונה